

MINISTERIE VAN DEFENSIE
LANDMACHTSTAF

Dit stuk mag niet
worden vermenigvuldigd
dan met toestemming
van Hfd Afd INL/VEIL

CORRESPONDENTIE - ADRES: POSTBUS 90711, 2509 LS 's-GRAVENHAGE

Afdeling / ~~Sectie~~ INL/VEIL
Thérèse Schwartzstraat 15
Telefoon: 070 - 73 / 245370 tsl

GEHEIM

ex nr:

Men wordt verzocht bij beantwoording datum en
nummer van deze brief nauwkeurig te vermelden

kopie

Aan

Zaak - nr.
Code - nr. 15.3

zie verzendlijst

bijlagen:

uw brief van

uw kenmerk

ons nummer

046/T/Geh

onderwerp: Maandoverzicht december 1977/
januari 1978 's-Gravenhage, 16 MAART 1978

Hierbij bied ik U het maandoverzicht aan over
de maanden december 1977/januari 1978, samen-
gesteld door de Sectie Inlichtingen van de
Afdeling Inlichtingen en Veiligheid van mijn
Staf.

Ten aanzien van de inhoud moge ik korthheids-
halve naar de "Samenvatting" verwijzen.

Typ : MVDW
Coll:

DE CHEF LANDMACHTSTAF
VOOR DEZE:
HET HOOFD VAN DE SECTIE INL A
DE LUITENANT-KOLONEL

C. KLOOS

GEHEIM

046/T/Seh

GEHEIM

EX nr 35

~~1/1~~ ~~1/1~~

**MINISTERIE VAN DEFENSIE
LANDMAGTSTAF
AFD INLN / VEIL**

MAANDOVERZICHT

**december 1977/
januari 1978**

GEHEIM

MAANDOVERZICHT

DECEMBER 1977

JANUARI 1978

De achter de evaluatie geplaatste letters hebben uitsluitend betrekking op interne verwerking en zijn derhalve voor de geadresseerden niet van belang.

INHOUDSOPGAVEblz.nr.:SAMENVATTING

1-2

DEEL I: OOST EUROPAHoofdstuk A: Politiek1. Warschaupakt

- a. De positie van de Sovjet Defensie raad 3-12
- b. Relatie Vietnam-WP 12-14

2. Sovjet-Unie

- a. Wetenschappelijk-Politieke Conferenties Strijdkrachten 15-16
- b. Oefening Berezina 16

3. Polen

- a. Relatie Polen tot Sovjet-Unie en Warschaupakt 17-18
- b. De relatie tussen de Staat en Partij en de RK Kerk 18-20
- c. Binnenlandse toestand 20-22

4. Tsjechoslowakije

- a. Tsjechoslowaaks-Oostenrijkse betrekkingen 23-24

5. Roemenië

- a. Partijcongres RCP 25-26

6. Bulgarije

- a. Relatie Bulgarije-Joegoslavië 27
- b. Mutaties in de partijtop 27-29

7. Joegoslavië

- a. December Redevoeringen Tito 30-32
- b. Betrekkingen Joegoslavië-China 32
- c. Roemeens-Joegoslavische Betrekkingen en Balkancoöperatie 33-34

Hoofdstuk B: Economie1. Sovjet-Unie

- a. Defensie-uitgaven 35-36

	<u>blz.nr.:</u>
b. De Sovjet militaire en economische hulp aan de ontwikkelingslanden in 1976	36-38
Sovjet militaire overeenkomsten met ontwikkelingslanden (Bijlage I)	39-40
2. <u>DDR</u>	
a. Landbouw	41
b. DDR-Iran	41-42
3. <u>Tsjechoslowakije</u>	
a. Landbouw	42-43
4. <u>Roemenië</u>	
a. Landbouw	43-44
b. Industriële productie	44-45
 <u>Hoofdstuk C: Landstrijdkrachten</u>	
1. <u>Activiteiten</u>	
a. Algemeen	46
b. Sovjet-Unie: oefening "BEREZINA"	46
c. DDR	46-48
d. Tsjechoslowakije	48-49
Tijdelijk Verboden Gebied 1/78	50
Tijdelijk Verboden Gebied 2/78	51
Tijdelijk Verboden Gebied 3/78	52
 <u>Hoofdstuk D: Wetenschap en Technologie</u>	
1. <u>Sovjet radaroceanbewakingssatellieten</u>	53-55
 <u>DEEL II: MIDDEN-OOSTEN/AFRIKA</u>	
1. <u>SU-Afwijzingsfront</u>	56-59
2. <u>Libanon</u>	59-62
3. <u>Hoorn van Afrika/Zuidelijk Rode Zee-gebied</u>	62-66
4. <u>Angola</u>	67-68
 <u>DEEL III: VERRE-OOSTEN</u>	
1. <u>China</u>	
a. Pogingen om de relaties met NSWP-landen te verbeteren	69

blz.nr.:

b. Plv. CGS Yang Cheng-wu nu tevens Cdt. van het
MD Fuchou

70

c. Mogelijke geste van de SU

70-71

2. Vietnam/SU

a. De recensie van een nieuw boek van de Vietnamese
Mindef, Lrgen. Vo Nhien Giap in de "Rode Ster"

71-75

eim SAMENVATTING1. Oost-Europa

T.g.v. de herdenking van de Oktoberrevolutie werd op een in Moskou gehouden conferentie uiteengezet wat de taak van de Defensieraad (het hoogste orgaan m.b.t. de defensie van de Sovjet-Unie) is. In oorlogstijd zal deze Raad, die onder voorzitterschap van Brezhnev staat, de zelfde bevoegdheden hebben als de GKO tijdens de Tweede Wereldoorlog.

In de verslagperiode werden door de Warschaupakt staten de banden met Vietnam nauwer aangehaald. Er werd zelfs een vriendschapsverdrag met de DDR gesloten.

Uit in de afgelopen jaren gehouden conferenties kan worden geconcludeerd dat er bepaalde tekortkomingen bestaan m.b.t. politiek/ideologische aspecten in de strijdkrachten.

Hoewel de binnenlandse toestand in Polen zich lijkt te hebben gestabiliseerd, is de situatie nog steeds niet daadwerkelijk verbeterd. Enerzijds is toenadering gezocht tot de RK kerk; anderzijds wordt getracht via de GEMA-partners de economische toestand van het land te verbeteren. Ook echter in de overige NSWP-staten is de economische toestand en m.n. de landbouw situatie, (wellicht m.u.v. Tsjechoslowakije) niet erg rooskleurig. De economische toestand van Roemenië kwam uitvoerig ter sprake op het in december gehouden Congres van de Communistische Partij.

In december erkende Tito openlijk dat de strijdkrachten in Joegoslavië een zeer belangrijke rol spelen bij de eenheid van dat land, nu en in de toekomst, waarmede impliciet wordt erkend, dat de strijdkrachten feitelijk de enige werkelijke "nationale instelling" vormen.

Volgens de officiële bekendmaking, zal het Sovjet defensiebudget voor 1978 even groot zijn als voor 1977. In werkelijkheid wordt er drie maal zo veel uitgegeven voor defensie.

Uit een overzicht m.b.t. militaire hulpverlening door de Sovjet-Unie aan ontwikkelingslanden, blijkt dat tot eind 1976 Egypte, Syrië en Irak verreweg het meeste militaire materieel ontvingen.

V.w.b. de Warschaupakt landstrijdkrachten zijn er in de verslagperiode geen opmerkelijke activiteiten geconstateerd. In het kader van de CBM's werd de oefening "BEREZINA" aangekondigd, waarvoor ook Nederlandse waarnemers zijn uitgenodigd.

2. Midden-Oosten/Afrika

De Sovjet-Unie heeft de politiek- militaire contacten met die landen, die zich tegen het door het Kremlin fel veroordeelde vredesinitiatief van Sadat hebben gekeerd, geïntensiveerd.

De situatie in Libanon is in de verslagperiode betrekkelijk stabiel gebleven.

De omvangrijke Sovjet militaire hulp aan Ethiopië werd primair gemotiveerd door de koerswijziging in het Somalische regeringsbeleid en door de in de verslagperiode voor het Ethiopische bewind steeds ernstiger wordende militaire situatie in Eritrea.

3. Verre-Oosten

Van Chinese zijde zijn pogingen aangewend om de relaties met de NSWP-landen te verbeteren, hetgeen echter niet tot resultaat heeft geleid.

DEEL I: OOST EUROPAHoofdstuk A: Politiek1. Warschaupakta. De positie van de Sovjet Defensie Raad

T.g.v. de viering van de 60e verjaardag van de Oktober-revolutie werd een militair-theoretische conferentie in het Sovjet Ministerie van Defensie gehouden, met als thema: "De Sovjet Strijdkrachten op wacht voor de verworvenheden van de Oktoberrevolutie".

De samenstelling van het presidium van de conferentie vormde niet alleen een indicatie van het belang ervan, maar ook van de verwevenheid van partij en strijdkrachten. Naast militairen als CGS Ogarkov, WP-Opperbevelhebber Kulikov, het hoofd van het Politieke Hoofddirectoraat van de strijdkrachten Yepishew, de bevelhebbers van alle deelstrijdkrachten en dienstvakken, de Hoofdinspecteur van de strijdkrachten, Moskalenko, maakten ook het afdelingshoofd in het CC-secretariaat Tyazhelnikov, het plv. hoofd van een afdeling in het CC-secretariaat Drugov en de vice-president van de Sovjet Academie van Wetenschappen Fedoseyev, hiervan deel uit.

De openingstoespraak werd gehouden door Lrgen Yepishev, aldus de "Rode Ster". Hierna hield de 1e plv. Mindef, Lrgen Sokolov een inleiding getiteld: "De verwerkelijking van Lenin's ideeën over de verdediging van de verworvenheden van oktober in de opbouw en versterking van de Sovjet strijdkrachten".

Volgens Sokolov is de overwinning van de Oktoberrevolutie de belangrijkste gebeurtenis van de 20e eeuw geweest. In navolging van Brezhnev noemde hij de nieuwe grondwet het concentratiepunt van de ontwikkeling van de Sovjetstaat gedurende de afgelopen 60 jaar.

Volgens deze grondwet leeft en werkt het Sovjet volk en leven de daarmee onlosmakelijk verbonden Sovjet strijdkrachten.

De ontwikkeling sinds 1917 heeft de juistheid van de Leninistische theorieën over de socialistische revolutie op schitterende wijze aangetoond, inclusief de leer over de bescherming van het socialistische vaderland.

Sokolov hield zich vervolgens bezig met de objectieve noodzaak het vaderland te verdedigen. Hij legde er in dit verband de nadruk op dat de CPSU zicht voortdurend door Lenin's aanwijzingen en opvattingen laat leiden bij het leiding geven aan (1) organisatie en versterking van de landsverdediging, (2) de militaire opbouw en (3) de verdere verbetering van de strijdkrachten.

In haar politiek, welke zich op de bijzonderheden en tendenties van de ontwikkeling in de internationale situatie baseert, zijn de principes van de consequente strijd voor de vrede dialectisch verbonden met de bereidheid aan iedere agressie vastberaden tegenstand te bieden.

Voor de nadere uitwerking van de politiek van de CPSU op het terrein van de militaire opbouw, zijn de volgende Leninistische thesen over de bescherming van het socialistische vaderland van onvergankelijke betekenis:

- die over het sociaal-politieke karakter van oorlogen in het huidige tijdsbestek en over de onveranderd agressieve aard van het imperialisme;
- die over de noodzaak van een alzijdig-economische-, moreel-politieke en wetenschappelijk-technische voorbereiding van het land voor de verdediging;
- die welke de militaire organisatie van de staat betreft, d.w.z. de creatie van het leger van een principieel nieuw, socialistisch type;
- die over de beslissende rol van de mens, zijn ideologische gehardheid en zijn morele geestesgesteldheid voor het bereiken van de overwinning in de oorlog;
- en tenslotte de stelling over de leidende rol van de communistische partij op alle gebieden van de militaire opbouw.

Zijn dus de ideeën van Lenin de basis geweest voor de opbouw van het Rode leger, nu worden deze ideeën over de bescherming van het socialistische vaderland verder verrijkt en aangevuld. De ontwikkeling van deze ideeën komt met name tot uiting in de documenten van de CPSU en in de werken van Brezhnev, alsmede in de nieuwe grondwet.

Daarbij blijft de partij waken over de praktische verwerkelijking van Lenin's leer inzake de bescherming van het socialistische vaderland. De Sovjet strijdkrachten bevinden zich dan ook op een niveau van ontwikkeling dat overeenstemt met de eisen van de tegenwoordige tijd. Er is geen gebied op het terrein van militaire zaken denkbaar waarop de leidende en mobiliserende rol van de partij, het Centrale Comité en het Polititbureau o.l.v. Brezhnev niet naar voren komt.

De Sovjet strijdkrachten houden gelijke tred met de wetenschappelijk-technische vooruitgang. Nieuwe wapens, en de daardoor toegenomen mogelijkheden van de strijdkrachten in de strijd, maakten fundamenteel veranderingen in de vormen van en methoden voor de gevechtshandelingen tot een vereiste. Ook de eisen welke aan het moreel en de strijdvaardigheid van de soldaten gesteld worden, werden hoger.

Voor het in stand houden van een hoge graad van gevechtsgereedheid van de strijdkrachten, dienen vooral de invoering en beheersing van nieuwe wapens en oorlogsmaterieel en hun continue inzetbaarheid gegarandeerd te zijn.

Vervolgens wijdde Sokolov veel aandacht aan problemen in de ontwikkeling van de militaire theorievorming.

Zijn conclusie was dat de Sovjet militaire wetenschap zich in overeenstemming met de praktische behoeften voor de versterking van de landsverdediging en de verhoging van de gevechtskracht van de strijdkrachten ontwikkelt. De huidige situatie heeft voor de militaire theorie en praktijk veel nieuwe en moeilijke problemen opgeworpen.

De militaire wetenschap moet zich voortdurend verder ontwikkelen en bij een zo minimaal mogelijk gebruik aan middelen en tijd een maximaal aantal resultaten leveren.

Ook ging Sokolov in op de internationale aspecten van de verdediging van het socialistische vaderland. Hij wees erop dat de creatie van de WP-organisatie in mei 1955 een verdere ontwikkeling was van de Leninistische idee van het internationale karakter van de verdediging van het socialisme. Het WP is gebleken een effectief middel te zijn voor de garantie van de veiligheid van de socialistische landen en voor het bewaren van de vrede. Voor de versterking van het WP is de leidinggevende activiteit van de cp-en van de socialistische broederlanden van beslissend belang. Tot slot zei Lrgen Sokolov dat de CPSU de versterking van het defensief vermogen van het vaderland en het op peil houden van een hoge gevechtsgereedheid van de strijdkrachten als hoofdvoorwaarden beschouwt voor de succesvolle voltooiing van de opgaven voor de communistische opbouw. Dit is een van de belangrijkste conclusies uit de afgelopen 60 jaar van de Sovjet staat.

Een hoogst interessante rede werd vervolgens door Lrgen Yepishev gehouden onder de titel "De leiding van de CPSU is de basis voor de grondslagen van de Sovjet militaire opbouw en de bron van de macht van de Sovjet strijdkrachten".

Ook hij memoreerde het annemen van de nieuwe grondwet en 60e verjaardag van de Oktoberrevolutie.

Bij het oplossen van het gehele complex van vraagstukken betreffende de Sovjet militaire ontwikkeling en opbouw, zo vervolgde Yepishev, realiseren de partij en haar Centraal Comité consequent het Leninistisch principe van de eenheid van het politieke en militaire leiderschap. De activiteiten van de Defensieraad in de Burgeroorlog (1918-1920) en van de GKO (Staats Defensie Comité, werkzaam vanaf 30 juni 1941 tot september 1945) kunnen als voorbeelden dienen van de uitvoering van dit principe.

De creatieve ontwikkeling van dit principe in het huidige tijdsbestek komt tot uiting in de activiteiten "van de USSR Defensie Raad, met aan het hoofd de Secretaris-Generaal van de CPSU, voorzitter van het Presidium van de Opperste Sovjet, en Maarschalk van de SU, kameraad Brezhnev".

Yepishev herinnerde zijn gehoor eraan dat ten tijde van de Burgeroorlog de Defensieraad een absolute autoriteit bezat voor het mobiliseren van de krachten en de middelen om de Sovjet staat te verdedigen. Ter adstructie hiervan moge het volgende citaat uit de Sovjet Historische Encyclopedie (band 13, 1971, p. 116) dienen: „V.I. Lenin, als voorzitter van de Raad van Volkscommissarissen, werd tot voorzitter van de Defensieraad benoemd. Leden van de Raad waren: Stalin (van het AL-Russische Centraal Executief Comité), Trotsky (van de Revolutionaire Militaire Raad van de Republiek), Nevsky (Volkscommissaris voor Transport), Bryuchanov (plv. Volkscommissaris voor Voorzieningen), Krasin (voorz. van de Buitengewone commissie voor de bevoorrading van het Rode leger). De decreten van de Raad waren obligatoir voor centrale en lokale afdelingen en instituties en voor alle burgers van de Sovjet-republiek. Het was het primaire militair-economische-en plannings centrum van de republiek gedurende de oorlog. De activiteiten van de Revolutionaire Militaire Raad en andere militaire organen werden onder de controle van de Defensie Raad geplaatst”.

Terzake van het op 30 juni 1941 gevormde Staats Defensie Comité (GKO) kan het volgende citaat uit de Sovjet Militaire Encyclopedie (deel 2, 1976, p. 621-622) ter verduidelijking worden aangevoerd: het GKO "leidde de activiteiten van alle staatsafdelingen en - instituties en richtte hun inspanningen op het maximaal benutten van het materiële, spirituele en militaire potentieel van het land voor de zaak van de overwinning op de vijand". De vrijwel absolute bevoegdheden die hieruit blijken worden vervolgens verder verduidelijkt: "Ieder lid van het GKO (dat aanvankelijk bestond uit Stalin (voorz.), Molotov, Voroshilov, Malenkov en Beria en dat later werd uitgebreid met nog enkelen, waaronder Bulganin, Kaganovich en Mikoyan) had een specifiek aantal verantwoordelijkheden. GKO besluiten hadden de kracht van oorlogsrecht. Alle Sovjet staats-, militaire-, economische- en vakbondsorganisaties waren verplicht om de besluiten en orders van het GKO zonder nadere toelichting uit te voeren.

Het GKO kende militair-politieke taken toe aan het hoogste militaire opperbevel (Stavka) en, in het algemeen, aan de strijdkrachten van de USSR, verbeterde de structuur van de strijdkrachten, wees het leidinggevend hogere kader aan, en bepaalde de algemene dispositie van de strijdkrachten gedurende oorlogstijd".

Tot de sprekers die eveneens het woord voerden op deze conferentie behoorden o.a. de opperbevelhebber van de Luchtstrijdkrachten, Hoofdmaarschalk van de Luchtmacht Kutakhov, de opperbevelhebber van de Marinestrijdkrachten, Admiraal van de Vloot van de SU, Gorshkov en de plv. commandant van de militair-politieke academie "Lenin", Ltgen. Nikitin.

De 1e plv. CGS, Kolgen Kozlov, hield een rede over actuele problemen in de Sovjet militaire wetenschap. Zeker interessant was ook de rede die de Cdt van MD-Kiev, Lrgen Gerasimov hield over "de historische ervaring van het overgaan van de troepen van situatie van vrede naar een militaire situatie" (bedoeld is waarschijnlijk oorlogssituatie).

De conferentie werd vervolgens door Lrgen Yepishev gesloten. (B-2)(W)(R)

Commentaar : Het belang dat aan deze conferentie moet worden toegekend blijkt uit het feit dat niet alleen de gehele top van de Sovjet-strijdkrachten aanwezig was, maar ook een vertegenwoordiging van het CC. Dit laatste kan als accentuering van de leidende rol van de partij op alle gebieden betreffende militaire zaken worden beschouwd.

Als zeer interessant kunnen Yepishev's opmerkingen over de Defensieraad in de periode van de Burgeroorlog, over het Staats Defensie Comité (GKO = Gosudarstvennyy Komitet Oborony), en over de activiteiten van de huidige Defensieraad onder voorzitterschap van partijleider/president Brezhnev worden beschouwd.

In dit historisch overzicht vormde het niet

vermelden door Yepishev van de in de Khrushchev periode functionerende "Hogere Militaire Raad" een opvallende omissie. Ook ging Yepishev niet verder in op de vraag hoe het Leninistisch principe van de eenheid van de politieke en de militaire leiding" nu precies geregeld is in de Defensie Raad. M.u.v het noemen van Brezhnev als voorzitter van deze Raad, werden noch de functies noch de er in zitting hebbende leden vermeld.

Het historische verband echter waarin Yepishev dit orgaan ter sprake bracht doet het waarschijnlijk lijken dat de huidige Defensie Raad van de USSR qua taken, bevoegdheden en personele bezetting in hoge mate gelijkenis toont met de toporganen uit vroeger tijden. Aangenomen mag worden dat de Defensieraad van de USSR, naast het Politbureau, in vrede-tijd het hoogste lichaam is waarin over kwesties inzake het te volgen veiligheidsbeleid en de defensiepolitiek gesproken en beslist wordt.

Eveneens mag verwacht worden dat in oorlogstijd de raad soortgelijke bevoegdheden krijgt als het GKO in de tweede wereldoorlog. Mag uit het bovenstaande worden afgeleid dat het formeel waarschijnlijk zo is dat een scherp onderscheid wordt gemaakt tussen vredes- en oorlogsomstandigheden, er is ook reden om aan te nemen dat de Defensieraad op verschillende tussenliggende manieren operationeel kan zijn, afhankelijk van de omstandigheden, waarbij vooral aan variërende crises-

situaties kan worden gedacht. Toen Brezhnev in 1976 tot maarschalk van de SU werd bevorderd werd dzz. gesuggereerd dat dit o.a. een uivloeijsel zou kunnen zijn van de al eerder in de Sovjet militair-politieke persgeuite wens (uiteraard op bedekte wijze) naar een adequaat georganiseerd apparaat t.b.v. crisis-management. Sindsdien is Brezhnev in 1977 voorzitter van het Presidium van de Opperste Sovjet geworden terwijl hij in "Voennyi Vestnik" (No.10,1977) recentelijk als "Verkhovny Glavnokomanduyushchy" (te vergelijken met het westelijke "Supreme Commander-in-Chief") werd genoemd. De combinatie nu van de functies "Voorzitter van de Defensieraad" (ook in vreedstijd) en "Voorzitter van het Presidium van de Opperste Sovjet" (= president van de SU) in ogeschouw genomen, in samenhang met het bepaalde in art. 121, lid 14, van de nieuwe in okt '77 aangekomen grondwet, doen het in ieder geval niet uitgesloten zijn dat Brezhnev ook in vreedstijd de taken van een opperbevelhebber waarneemt. E.e.a. kan heel wel passen in het hierboven gestelde t.a.v. crisis-management. Verder kan gewezen worden op de defnities van "Supreme Commander-in-Chief"; volgens de Sovjet Militaire Encyclopedie: " de hoogste leider van de strijdkrachten van een staat (coalitie van staten), gewoonlijk in oorlogstijd, maar ook soms in vredesomstandigheden....". Vastgesteld moet worden dat het Leninistische principe van de "eenheid van de politieke en de militaire leiding" kennelijk niet alleen

in organen zoals de Defensieraad, maar ook in een persoon, Brezhnev, tot uiting kan komen. Deze conclusie wordt verder gestaafd als bijv. in een bericht over het verschijnen van "een tweede aanvullende uitgave van de korte biografie van Leonid Ilyich Brezhnev" over de hoofdpersoon gezegd wordt dat hij als "vukovoditel" (leiden) van het Leninistische type steeds voor de grote zaak van de CPSU strijdt. Voor alle duidelijkheid dient hieraan te worden toegevoegd dat deze politiek/militaire topfuncties niet automatisch uit de functie van secretaris-generaal van de CPSU voortvloeien. Eerder is het zo dat een partijleider zich deze functies kan aanmerken naarmate zijn macht groeit in de loop van de jaren.

De huidige Defensieraad bestaat volgens sommige recente berichten naast Brezhnev als voorzitter, uit de leden en kandidaat-leden van het Politbureau en mogelijk enkele CC-leden (secretarissen); deze laatsten zouden in oorlogsomstandigheden in ieder geval niet deel uit maken van de raad (dan een soort GKO). Verder zouden ook hoge militairen, zoals de Mindef (als deze geen Politbureaulid is), de CGS en het hoofd van het Politieke Hoofddirectoraat er deel van uitmaken. Deze informatie is in strijd met, overigens waarschijnlijker, berichten over een aanzienlijk geringer aantal leden van deze raad.

Yepishev's opmerkingen over het functioneren en de bevoegdheden van de GKO tijdens de Tweede Wereldoorlog, met name v.w.b. de meer strikt militaire aspecten, verschaffen mogelijk enige duidelijkheid inzake de redenen voor de overplaatsing begin 1977 van toen nog Lrgen Kulikov van de positie van CGS naar die van

WP-Opperbevelhebber. Indien de betreffende passage uit de rede van Yepishev vergeleken wordt met de strekking van Kulikov's artikelen uit de jaren 1973-1976, en met name die van diens artikel, getiteld "De Strategische Leiding van de Strijdkrachten", verschenen in "Voyenno Istorichesky Zhurnal" van juni 1975, dan dringt de indruk zich op dat Kulikov bij het "uitzetten" van de taken van de Generale Staf te ver heeft willen gaan.

Overigens wil hiermee niet gezegd zijn dat zijn benoeming tot WP-Opperbevelhebber als een regelrecht "wegpromoveren" dient te worden opgevat.

enstgeheim

b. Relatie Vietnam-WP

Van 1 tot 6 december bezocht een partij en regeringsdelegatie van de DDR o.l.v. partijleider-staatshoofd Honecker Vietnam, gevolgd door bezoeken aan de Filippijnen (6-8 december) en Noord-Korea (8-11 december). Een kleinere delegatie o.l.v. Minister van Buitenlandse zaken Fischer reisde vervolgens naar Japan.

Het belangrijkste onderdeel van de reis betrof het bezoek aan Vietnam, waar op 4 december een "Verdrag over Vriendschap en Samenwerking" werd ondertekend. Hoewel hierin geen vermelding van "wederzijdse bijstand" voorkomt wordt in artikel 1 van dit verdrag gesproken over betrekkingen op basis van vriendschap, solidariteit en wederzijdse hulp waarbij de verdere formulering militaire hulpverlening niet lijkt uit te sluiten, mede omdat de partijen in artikel 3 verklaren het socialistische wereldsysteem te zullen versterken en de bescherming van de socialistische verworvenheden vastbesloten te ondersteunen. Artikel 5 onderschrijft de onaantastbaarheid van de grenzen in Europa, met name ook de grens tussen de twee Duitslanden, terwijl artikel 6

de in het WP gebruikelijke Berlijn-clausule bevat, die nu klaarblijkelijk ook door Vietnam wordt onderschreven (op aandrang van de DDR.).

Tijdens het Vietnam-bezoek sloten de twee landen diverse samenwerkingssakkoorden, en verklaarde Honecker dat de DDR Vietnam "doeltreffende steun" zal verlenen. Tevens noemde Honecker Vietnam "een betrouwbare voorpost van het socialisme in Zuid-Oost Azië". In het slotcommuniqué verzekerde Vietnam het DDR-volk van haar steun aan de verdediging van de soevereiniteit, territoriale integriteit en onaantastbaarheid van de staatsgrenzen tegen "agressieve aanslagen van het imperialisme", alsmede hun pogingen zich in interne aangelegenheden van de DDR te mengen. Inmiddels bracht ook een delegatie van het Centraal Comité van de SED vanaf 17 januari een vriendschapsbezoek aan Vietnam o.l.v. Politbureaulid Mückenberger, die tevens voorzitter is van de Centrale Partijcontrole Commissie van de DDR.

Ter gelegenheid van de 33e verjaardag van het Vietnamese volksleger werd voorts op 22 december een receptie in de Vietnamese ambassade in Moskou bijgewoond door onder meer MSU Kulikov, 1e plv. Mindef en Opperbevelhebber van de WP-strijdkrachten, Hoofdmaarschalk van de Luchtmacht, Kuthakov, plv. Mindef en Opperbevelhebber van de Luchtmacht, en vice-admiraal Sorokin, Plv. Hoofd van het Politieke Hoofddirectoraat van het Sovjet Leger en de Marine, alsmede generaals, officieren en militaire attaches.

(C-2) (W)

Commentaar: Gelet op het huidige Vietnamees-Kambodjaanse grensconflict kunnen de DDR-bezoeken aan Vietnam, uitspraken van diverse WP-lidstaten ten gunste van Vietnam, alsmede de aanwezigheid van WP-Opperbevelhebber Kulikov bij de Vietnamese receptie indicatief worden genoemd, mede

gezien Kulikov's adviserende betrokkenheid in december 1974 bij de laatste fase van de Indochinese oorlog, toen hij nog Sovjet CGS was. E.e.a. bevestigt de (nauwe) betrekkingen die tussen Vietnam en het Warschaupakt bestaan, waarvoor ook het vermelde Vriendschapsverdrag tussen de DDR en Vietnam, alsmede de diverse uitspraken in Vietnam een aanwijzing vormen. Buiten de vermelde citaten uit redes van Honecker noemde hij in Vietnam ook de belangrijke rol die Vietnam in de beweging der niet-gebonden landen zou spelen. Dit vormt een hernieuwde aanwijzing voor vroeger gesignaleerde pogingen van de Sovjet-Unie en WP-bondgenoten om onder de noemer van het anti-imperialisme de niet-gebonden beweging te "annexeren". Het is echter tevens een aanwijzing dat Vietnam voorshands geen formele band met het Warschaupakt zal aangaan.

2. Sovjet-Unie

im a. Wetenschappelijk-Politieke Conferenties Strijdkrachten

Gedurende de tweede helft van december vond in de Sovjet-Unie een wetenschappelijk-politieke conferentie plaats van leidende functionarissen van de militair-politieke opleidingsinstituten. Aan de conferentie werd o.a. deelgenomen door het Hoofd van de Kaderafdeling van het Directoraat Politieke Zaken, Ltgen Shapovalov, door het Hoofd van de Afdeling voor Militaire Opleidingsinstituten bij het Ministerie van Defensie, Kolgen Makarov, door het 1e Plv. Hoofd Politieke Zaken bij de GSVG, Genmaj Kizygun, en door de hoofden van de politieke scholen bij de krijgsmacht delen. Door het Hoofd Politieke Zaken van de Sovjet strijdkrachten, Lrgen Yepishev, werd tijdens de conferentie gewezen op de noodzaak dat de diverse organen van de Hoge Militair-Politiek Opleidingsinstituten zich meer moeten bezig houden met het politieke opvoedings- en opleidingsproces en met analyseren van de toestand in de eenheden en de diverse Partij- en Komsomol-organisaties.

Vervolgens werd op 10 januari in Moskou een politiek seminarium geopend voor alle Sovjet republieken, waaraan werd deelgenomen door lektoren van het partij comité en van de politieke organen van de Sovjet strijdkrachten, alsmede door politieke vertegenwoordigers van alle Sovjet republieken en propagandisten van vakverenigen en Komsomolorganisaties. Het Hoofd Politieke Zaken van de Sovjet strijdkrachten, Lrgen Yepishev, hield een voordracht getiteld: "De Communistische Partij, de grondvester en organisator van de overwinning van het Sovjet volk en zijn strijdkrachten". Het seminarium hield mede verband met de herdenking van de 60e verjaardag van de Octoberrevolutie.

Tenslotte vond van 16 tot 19 januari in Moskou een congres plaats van topfunctionarissen van de hoofdafdelingen voor kader en militaire opleidingen van de Sovjet strijdkrachten. Het congres werd toegesproken door onder meer Lrgen Sokolov, 1e Plv. Mindef, en door het Plv. Hoofd Politieke Zaken van de Sovjet strijdkrachten, Vice-admiraal Sorokin, door het Plv. Hoofd van de Hoofdafdeling voor Kaderzaken, Kolgen Goncharov, en door het Hoofd van de Afdeling Militaire Opleidingen van het Ministerie van Defensie, Kolgen Makarov. Hoofdthema van dit congres vormden de problemen rondom de opleiding en indeling van militair kader op grond van de besluiten die in december 1977 werden genomen

op basis van de resoluties van het 25e Partijcongres van de CPSU, dat in maart 1976 plaatsvond. (B-2)(R/W)

Commentaar: De uitlatingen van Yepishev wijzen op tekortkomingen in de activiteiten van de politiek/ideologische opleidingsinstellingen van de krijgsmacht, terwijl elders eind december soortgelijke kritiek is gespuid op het civiele opleidingsstelsel. Die tekortkomingen zijn kennelijk ook reeds in bepaalde onderdelen van de strijdkrachten zichtbaar geworden, met name o.a. in de GSVG waar van moreelproblemen sprake lijkt te zijn. Deze problematiek is in de aanloopfase van de herdenking van de 60e verjaardag van de "Grote Socialistische Octoberrevolutie" in 1976 en 1977 ook al diverse malen in de Sovjet-Unie in enigerlei vorm aan de orde gesteld, en gezien de korte opeenvolging van bovenvermelde conferenties wordt de toestand mogelijk als enigszins zorgwekkend ervaren.

nstgeheim b. Oefening Berezina

Op 16 januari kondigde het Sovjet ministerie van defensie de oefening Berezina aan, die van 6 tot 10 februari in het Militair district Witrusland rond Minsk, Orsha en Polotsk in het Westen van de Sovjet-Unie gehouden zal worden. De oefening zal zowel land- als luchtmacht eenheden omvatten, met een deelnemers totaal van ongeveer 25.000, hetgeen overeenstemt met de verplichte meldingsnorm van de CVSE slotakte van Helsinki. Voor de oefening zijn waarnemers van 3 WP-landen (DDR, Polen, CSSR), Zwitserland en 7 NAVO-landen uitgenodigd, waaronder de Verenigde Staten en Nederland. Dit is de eerste maal dat Amerikaanse waarnemers door de Sovjet-Unie worden uitgenodigd. Opmerkelijk is ook dat méér NAVO dan Warschaupaktladen zijn uitgenodigd. Waarschijnlijk houdt e.e.a. verband met de thans plaatsvindende CVSE vervolgconferentie in Belgrado, als "bewijs van goed gedrag" in contrast met de felle Amerikaanse kritiek op de Sovjet-Unie.

Geheim

3. Polena. Relatie Polen tot Sovjet-Unie en Warschaupakt

In de voorgaande MO's is uitgebreid aandacht besteed aan de situatie in Polen, waarover enige ongerustheid bestond. In het verleden (o.a. in de herfst van '76) is gebleken dat in soortgelijke situaties Polen door Sovjet-delegaties werd "geïnspecteerd", of namens de SU door delegaties van andere WP lidstaten, dan wel dat Poolse delegaties in sommige gevallen "verantwoording kwamen afleggen".

Ook in vergelijking met de andere NSWP-staten is de bezoekfrequentie van/aan Polen momenteel ongebruikelijk hoog te noemen (sinds half november 18 delegaties). Opvallend is dat bij veel van de bezoeken economische thema's als gespreksonderwerp worden genoemd, met name ook op die terreinen waarop zich in de Poolse economie de grootste problemen voordoen. Deze besprekingen kunnen samenhangen met de jaarwisseling en jaarplanherziening, doch kunnen ook duiden op een streven door concessies de Poolse economie meer lucht te geven waardoor de kans op massale openlijke ontevredenheidsbetuigingen verkleind zou kunnen worden. Daarentegen kan Oosteuropese druk op Polen blijken uit de gesignaleerde niet-economische contacten. Mogelijk bestaat er tevens een samenhang met een vooralsnog onbevestigd bericht dat in de Poolse strijdkrachten de politieke voorlichtingsactiviteiten gedurende het laatste kwartaal van 1977, ná de misoogsten en stakingsperikelen van afgelopen zomer, duidelijk zouden zijn geïntensiveerd. Duidelijke aanwijzingen over toegenomen Sovjet- en NSWP-druk op Polen zijn evenwel niet voorhanden.

Verder zal de opmerking van de Poolse Minister van Buitenlandse Zaken, Wojtaszek, begin januari in Moskou ("niemand zal ooit in staat zijn een wig tussen Polen en de Sovjet-Unie te drijven") vooral bedoeld zijn geweest om een eventuele "verkeerde indruk" i.v.m. pre-

sident Carter's bezoek aan Polen weg te nemen.

Confidentieel

b. De relatie tussen de Staat en Partij en de RK Kerk

Zoals reeds in MO 9/77 werd vermeld bezocht de Poolse partijleider Gierek op 1 december als eerste Poolse partijleider het Vaticaan tijdens zijn officiële bezoek aan Italië. Paus Paulus verklaarde tijdens het bezoek dat de RK-kerk in Polen geen voorrechten verlangt, maar wel een eigen taak, c.q. rol, in de opbouw van een nieuwe gemeenschap. Tevens verklaarde hij dat de drie jaar geleden ingestelde "permanente contacten" met de Poolse regering naar wens verlopen en dat hij veel verwacht van de toekomstige ontwikkeling. Verwachtingen dat de diplomatieke betrekkingen tussen de Poolse staat en de Heilige Stoel volledig zouden worden hersteld zijn evenwel niet uitgekomen en volgens Gierek niet spoedig te verwachten. De Paus wees er op dat de RK-kerk in de opbouw van de Volksrepubliek Polen onmisbaar is, en sprak de hoop uit dat de hangende problemen, bijvoorbeeld t.a.v. het onderwijs, spoedig opgelost zullen worden. Op zijn beurt sprak Gierek over "het respect dat de Paus bij het Poolse Volk geniet", en toonde zich na afloop van de bespreking volstaan, zoals ook in de opvallende pers rapportage over Giereks bezoek tot uitdrukking werd gebracht. De door de Paus verwoorde steun aan Gierek heeft tot verbaasde en bezorgde reacties bij sommige Poolse intellectuelen geleid, omdat Giereks positie nu zou zijn versterkt.

Ondanks de toenadering hebben de Poolse bisschoppen op 16 december een "verdrag" tussen de kerk en de staat geëist, waarin normale betrekkingen hersteld zouden moeten worden, nadat begin december al scherpe kritiek was geleverd op de Poolse leiding. Volgens het herderlijke communiqué zou de rechtspositie van de kerk overeen-

komstig de vooroorlogse situatie moeten worden verzekerd, en verder eisten de bisschoppen directe opheffing van de politieke en economische misstanden in Polen en spraken zij zich uit voor voortzetting van gesprekken zoals die tussen partijleider Gierak en kardinaal Wyszynski hadden plaatsgevonden, om zodoende een "volledige normalisering van de betrekkingen tussen de staat en de kerk" te bewerkstelligen

In zijn kerstpreek bracht kardinaal Wyszynski vervolgens tot uitdrukking, evenals katholieke persorganen eerder, dat de Poolse communistische leiding na jaren van strijd eindelijk de betekenis van de kerk heeft erkend. Tevens verwees hij, zonder namen te noemen, naar totalitaire systemen die hij verweet "duizenden onschuldige mensen te vernietigen". Wyszynski zegde nadien, begin januari, de politieke leiding in Polen de steun van de kerk toe bij het versterken van de moraal in familie- en arbeidsverband, waarvoor hij als tegenprestatie grotere vrijheden voor de kerk verlangde, waaronder eigen persbevoegdheden. Hij bespeurde voor zowel de staat als de kerk een rol bij het stimuleren van het maatschappelijke en economische gebeuren, waartoe de pers een middel is en waarbij volgens Wyszynski de censuur schadelijk is voor het verantwoordelijkheidsgevoel van het individu. (C-2)(W/R)

confidentieel

Commentaar : Mede gelet op Giereks woorden tijdens de Partijconferentie van begin januari lijkt in toenemende mate sprake te zijn van een uit de nood geboren verbond tussen de Poolse staat en Partij enerzijds, en de Rooms-Katholieke kerk in Polen anderzijds. Dit verbond lijkt door geen van beide zijden volledig van harte te zijn aangegaan, zoals blijkt uit geregeld herhaalde concessiewensen van de Poolse ecclesia enerzijds, en de geringe neiging van Gierak en de zijnen anderzijds om die concessies inderdaad te verlenen.

Omdat ca. 80% van de Poolse bevolking katholiek is, is de kerk echter voor Gierek een belangrijke bondgenoot waar hij moeilijk omheen kan zonder zijn eigen positie en het voortbestaan van het huidige regime in de waagschaal te stellen, terwijl anderzijds de ecclesia lijkt te beseffen dat haar positie bij gebrek aan medewerking gevaar kan lopen. In dit verband is het wellicht dienstig om op te merken dat iemand als Kard. Wyszyński niet direct een ontwikkeling in Westers-liberalistische zin lijkt voor te staan. Primair bij hem staan de handhaving van traditionele waarden.

heim

c. Binnenlandse toestand

In de verslagperiode zijn weer enkele berichten over betogingen ontvangen, waarbij met name levensmiddelenmagazijnen, officiële bureaus en winkels waar met Westerse valuta een gevarieerder goederenpakket te koop is, het doelwit zouden zijn geweest. Ook zou het in Warschau tijdens het bezoek van de Amerikaanse President Carter tot spontane toejuichingen zijn gekomen. (C-3)(GR/R/W)

De PVAP Partijconferentie van 9 en 10 januari besteedde veel aandacht aan de economische toestand en ontwikkeling, en Gierek deed een oproep geduld te tonen. Op economisch gebied werden enkele concrete, niet erg verstrekkende, toezeggingen gedaan, alsmede de vorming van "ombuds-commissies" voor klachten m.b.t. de bureaucratie aangekondigd. Voor de economische perikelen werd de schuld gedeeltelijk bij de achterblijvende landbouwproductie en materiaalverspilling gelegd, gedeeltelijk in het buitenland gezocht. Er werd verklaard dat het partijbeleid is gericht op versterking van de nationale eenheid, waarbij met name ook aandacht werd geschonken aan de goede betrekkingen tussen de staat en de kerk, doch tegelijkertijd werden de dissidenten door Gierek uitvoeriger dan werd verwacht bekritiseerd en veroordeeld.

De conferentie verwees diverse economische rapporten naar regeringsorganen terug omdat zij (nog) geen concrete beleidsvoorstellen bevatten (d.w.z. dat de betrokken commissies intern verdeeld waren), en er werd tot uitdrukking gebracht dat een evenwicht wordt nagestreefd tussen binnenlandse behoeftenbevrediging, importbeperkingen en exportbevordering om de economische tekorten te bestrijden. Ten aanzien van de binnenlandse situatie kwam voorts nog tot uitdrukking dat de banden tussen dissidenten en intellectuelen en arbeiders zijn verslapt, en dat de relatie tussen de partij en de kerk is verbeterd. Op het internationale vlak vormden Giereks uitspraak over de Poolse verbondenheid met de SU en het WP, en de verklaring dat Polen in alle basisproblemen van de internationale politiek een met de socialistische staten gecoördineerde koers volgt de meest opmerkelijke, zij het tamelijk gebruikelijke, uitspraken. (B-2)(G/W)

Kort voor de partijconferentie eisten 14 intellectuelen en vroegere PVAP-functionarissen openlijk "een duidelijk programma van politieke en economische hervormingen", meer democratie binnen de partij en een "oprechte confrontatie van standpunten van Communisten, leden van andere politieke partijen en ongebonden mensen. Onder hen waren de relatief liberale vroegere partijleider, en later staatshoofd, Ochab, en de vroegere CC-secretaris en minister voor financiën, alsmede vroeger Politbureaulid, Jerzy Morawski. (C-2)(W)

In het mijnbouwgebied Katowice, Gierek's "Thuisfront" en traditioneel een van de meer opstandige gebieden van Polen, werd op 4 december de nationale mijnwerkersdag bijgewoond door onder meer partijleider Gierek, premier Jaroszewicz en mijnbouwminister Lejczak, die alle drie toespraken hielden, alsmede de plaatselijke partijleider, tevens Politbureaulid, Grudzien. (C-2)(W)

In de eerste helft van december meldden dissidenten dat in Warschau en andere steden de "wetteloze politie-repressie" was hervat, als mogelijk machtsvertoon van de regering.

In dit verband kan ook de melding worden gezien dat in Warschau speciale politie, behorend tot het "Kommando Hoofdstedelijke Burgerlijke Militie", is gesignaleerd. (B-3)(G/GR)

nconfidentieel

Commentaar : In vergelijking met de vorige verslagperiode lijkt te binnenlandse situatie in Polen zich gestabiliseerd te hebben, zij het dat het nu bestaande evenwicht tamelijk labiel van aard is. Vooralsnog zijn geen duidelijke aanzetten te constateren voor een beleid dat een langdurig stabiel evenwicht kan bewerkstelligen, en is veeleer sprake van lapmiddelen zoals de toenadering tot de kerk die veeleer bedoeld lijkt te zijn om acute problemen af te wenden dan om op langere termijn verlichting te geven. Nog altijd lijkt ook de interne verdeeldheid van de Poolse leiding de oorzaak te zijn voor een gebrek aan een duidelijk toekomstgericht beleid.

4. Tsjechoslowakije

nconfidentieel

a. Tsjechoslowaaks-Oostenrijkse betrekkingen

Op 22 en 23 november bezocht voor het eerst sinds Tsjechoslowakije zich 60 jaar geleden van Oostenrijk afscheidde een Tsjechoslowaakse premier Oostenrijk. Dit bezoek van premier Strougal was oorspronkelijk voor maart 1977 vastgesteld, doch werd toen uitgesteld omdat Tsjechoslowakije onaangenaam was getroffen door de uitgesproken steun van de Oostenrijkse Bondskanselier Kreisky aan de Charta '77 activisten. Tijdens Strougals bezoek was duidelijk sprake van een betere atmosfeer in de onderlinge betrekkingen, getuige het feit dat Strougal Kreisky in het openbaar prees voor diens persoonlijke bijdrage aan het begin van een "atmosfeer van samenwerking", terwijl van Oostenrijkse zijde een gematigder Tsjechoslowaakse opstelling werd gemeld. Gedurende het bezoek werden overeenkomsten gesloten over culturele en transport aangelegenheden, terwijl verder de onderlinge economische betrekkingen centraal stonden.

(B-2) (R/W)

nconfidentieel

Commentaar: Uit de berichtgeving kan een duidelijke klimaatverbetering in de Tsjechoslowaaks-Oostenrijkse betrekkingen worden afgeleid na jarenlange geschillen die de onderlinge betrekkingen vergiftigden. Feitelijk is reeds sinds 1974 een zekere dooi te onderkennen, nadat in december 1973 een grensakkoord werd gesloten, en nadat in december 1974 een schadevergoedingsovereenkomst voor genaaste bezittingen tot stand kwam. Opmerkelijker is echter dat premier Strougal zich tegenover de pers relatief open opgestelde, waarbij met name fouten in het beleid t.a.v. Charta '77 erkend werden, met de gelijktijdige beschuldiging dat de Chartisten zich irreëel opstellen ten aanzien van binnen- en buitenlandse politieke zaken en daardoor de regering bedreigen.

In dit verband beschuldigde hij ook de Westerse pers van overschatting van de betekenis van de Charta'77 beweging, voorbijgaand aan het feit dat de voortdurende belangstelling mede het gevolg is van de felle reactie van de Tsjechoslowaakse regering jegens de Chartisten, getuige onder meer anti-Chartistische handtekeningsacties en de Praagse processen, alsmede de verbanningen....

Soortgelijke, relatief verzoenende, uitlatingen zijn voor de Tsjechoslowaakse minister van buitenlandse zaken Chnoupek gebruikelijker, en vormen daarom geen concrete aanwijzing dat de Tsjechoslowaakse binnenlandse politieke opstelling versoepeld zal worden. Wel vormen zij een aanwijzing voor de wens naar betere contacten met de niet-Communistische wereld, waarbij evenwel de voortdurende anti-Westerse campagnes in de Tsjechoslowaakse pers eerder het tegendeel zouden kunnen bewerkstelligen. Een verdere aanwijzing voor de Tsjechoslowaakse wens naar betere betrekkingen met niet-communistische landen valt mogelijk te lezen in de aandacht die de Tsjechoslowaakse pers medio januari besteedde aan het bezoek van de SPD Fraktievoorzitter in de Bundestag, Wehner aan Tsjechoslowakije.

5. Roemenië

confidentieel

a. Partijcongres RCP

Van 7 tot 9 december hield de Roemeense CP een nationaal congres, dat zich hoofdzakelijk bezig hield met de Roemeense economie. (zie onder hoofdstuk B: Economie). In zijn openingsrede verklaarde staats- en partijleider Ceaucescu dat de RCP zich ook in de toekomst niet bereid zal verklaren in welke vorm dan ook enige zusterpartij te berispen of veroordelen wegens een zelfstandige politieke koers. Hiermede bracht hij opnieuw de eigen onafhankelijke politieke en ideologische opstelling van zijn partij tot uitdrukking, waarbij met name de Eurocommunisten verdedigd werden als partijen die in hun landen onder de daar heersende moeilijke omstandigheden trachten de socialistische idealen te verwezendlijken. Dit laatste vereist, volgens Ceaucescu, een bijzondere revolutionaire strategie en taktiek. Ten aanzien van de buitenlandse politiek viel op dat de betrekkingen met Joegoslavië door Ceaucescu direct na die met de Sovjet-Unie werden aangesneden vóór die met de andere NSWP-staten, China en de rest van de wereld. Voorts viel op dat Ceaucescu, evenals de Congresresolutie, elke verwijzing naar het WP of CEMA vermeed. De betrekkingen met Moskou werden aangeduid als te zijn gebaseerd op "traditie" en "vriendschap en goede nabuurschap", terwijl de betrekkingen met China gebaseerd heetten te zijn op "goede vriendschap, solidariteit en samenwerking". De Roemeens-Joegoslavische betrekkingen werden als "goed en hartelijk" gequalificeerd. Ceaucescu herhaalde ook in zijn toespraak de recent meermalig uitgesproken oproep voor versterking van de controle en discipline in de partij, waarbij hij inhoudelijk het democratische centralisme tot uitdrukking bracht, doch hij liet na zoals in recente toespraken het kaderbeleid te kritiseren. Uit andere opmerkingen van Ceaucescu leidden waarnemers ook een enigszins terughoudender ideologische opstelling af. (B-2)(R/W)

confidentieel

Commentaar: Ceaucescu's congresrede bevatte de voor hem gebruikelijke uitspraken, zij het dat op het binnenlandse vlak een fractioneel minder harde houding leek te worden ingenomen. Deze houding bleek evenwel niet in de kort na het Congres bekend geworden, vervanging van mijnbouwminister Babalau door Patalinet.

Eerder lijkt t.a.v. de mijnbouwproblematiek én mogelijk t.a.v. de landbouwproblematiek sprake te zijn van een meer starre houding tegenover de verlangens van mijnwerkers en landbouwers, het geen kan blijken uit de stationering van militairen in het Jiu-vallei gebied sinds de problemen aldaar, en uit berichten over "deportaties" van mijnwerkers naar andere gebieden in Roemenië. Opmerkelijk is wel dat Babalau niettegenstaande zijn op handen zijnde ontslag als minister tijdens het Congres deel uitmaakte van het Congrescomité voor Wetenschappelijk Onderzoek, dat onder leiding stond van Ceaucescu's echtgenote Elena, en dat zijn opvolger Patilinet deel uitmaakte van het Congrescomité voor Partijorganisaties o.l.v. Ilie Verdet en met mindef Coman als een der medeleden . Op buitenlans politiek terrein waren op het congres geen werkelijke nieuwigheden te constateren, afgezien misschien van de qualificaties met betrekking tot de relaties met de Sovjet-Unie, China en Joegoslavië.

6. Bulgarije

Confidentieel

a. Relatie Bulgarije-Joegoslavië

De laatste maanden is het Bulgaars-Joegoslavisch geschil rond Macedonië opnieuw in het nieuws geweest. Volgens één bericht is zelfs sprake van een dieptepunt in de betrekkingen zoals sedert de Tweede Wereldoorlog nog niet was voorgekomen, en zouden de leden van de BCP zijn gewaarschuwd dat Joegoslavië territoriale eisen zou kunnen stellen, en dat een gewapend conflict niet is uitgesloten. (C-6) (W)

Commentaar : De Macedonische kwestie is in de Bulgaars-Joegoslavische betrekkingen een veelvuldig wederkerend thema. De publicitaire strijd zoals die zich thans afspeelt heeft daarom waarschijnlijk daadwerkelijk niet veel om het lijf. Mede gelet op de mogelijke nationaliteitsproblemen na Tito's verdwijning van het politieke toneel en op de nauwe Sovjet-Bulgaarse betrekkingen blijft de Macedonische kwestie een actuele zaak. Opmerkelijk is overigens dat de opleving in de publicitaire strijd is gekomen na de benoeming van Dyulgerov en Stanishev tot lid van het CC-secretariaat in mei j.l. omdat beiden als Macedoniërs zich nauw hebben geïdentificeerd met de harde Bulgaarse visie. Dit speelt te meer door hun benoeming tot CC-secretaris. (zie MO 4/77)

Confidentieel

b. Mutaties in de partijtop

Op 19 december werd de benoeming van drie nieuwe Politbureauleden bekend gemaakt, namelijk van :

- Dzhurow, Minister van Defensie, en tot dusver kandidaat-lid.
- Mladenov, Minister van Buitenlandse Zaken, en tot dusver kandidaatlid.
- Doynov, Secretaris van het Centraal Comité en economisch specialist.

Verwacht wordt dat Doynov zich zal bezighouden met de partijorganisatie, welke taak voorheen vervuld werd door de in mei jl afgezette Velchev. Ook wordt verwacht dat Dzhurov's benoeming kan leiden tot het ontslag van generaal Mihailov uit het Politbureau, i.v.m. diens hoge leeftijd (ruim 80), terwijl tevens het ontslag van de bejaarde Dragoycheva verwacht wordt. Zij is onlangs van voorzitter van de Sovjet-Bulgaarse Vriendschapsvereniging "bevorderd" naar de nieuw gecreëerde functie van "ere-voorzitter", hetgeen waarschijnlijk een geleidelijke afvoering inleidt.

In het Secretariaat van het CC werden drie nieuwe secretarissen benoemd, die tot dusver hoofd van CC-afdelingen waren. Het betreft Stanishev en Dyulgerov, die eerst in mei 1977 in de partijtop kwamen ten tijde van de afzetting van Velchev, en Atanasov. Zij waren hoofd van, resp. de afdeling buitenlands beleid en internationale betrekkingen, de organisatieafdeling en de administratieve afdeling welke laatste in de partij een belangrijke beheersfunctie heeft. Tot nieuw lid van het CC-secretariaat is benoemd Papazov, hoofd van het Bulgaars-Sovjet "All-National" Vriendschaps Comité. Voorts werden een 19-tal nieuwe leden in het Centraal Comité van de BCP benoemd, onder wie vice-premier Lukanov en de ministers Sakarev (Bouwnijverheid en Bouwmaterialen), Belchev (Financiën) en Kristov (Buitenlandse handel). Lukanov is een specialist op het gebied van de buitenlandse handel/benoemd tot bulgaars vertegenwoordiger bij de CEMA, terwijl Sakarev en Kristov hun ministeriële functies ook eerst in 1977 verkregen. (B-2)(G/R/W)

en werd in 1977

heim

Commentaar : Het Bulgaarse Politbureau was sedert april 1976, evenals andere belangrijke Bulgaarse organen, onder sterkte door sterfgevallen en ontslagen. De drie benoemingen brengen het aantal Politbureauleden nu op elf, waarvan echter mogelijk een tweetal met leeftijdsontslag zal gaan.

De bevordering van Dzhurov en Mladenov tot stemgerechtigd Politbureaulid stemt overeen met de praktijk van de afgelopen jaren in de SU en enkele NSWP-landen dat de ministers van

defensie en buitenlandse zaken lid zijn van dit hoogste beleidsvormende partijorgaan. Deze bevorderingen kunnen daarom duiden op een versterking van het Sovjet-gerichte beleid van Bulgarije en de BCP, en op versterking van de rol van Defensie en Buitenlandse Zaken in het Politbureau. Deze interpretatie lijkt, wat het Sovjet-gerichte aspect betreft, te worden versterkt door de vermelde benoemingen van de drie nieuwe CC-secretarissen en leden van het CC-secretariaat, mede gelet op hun meest recente functies en bekende persoonlijke achtergronden. Indien dit zo is zou dit duiden op een consolidatie, en mogelijk zelfs een versterking van de positie van partijleider-staats-hoofd Zhivkov, tegen wiens overdreven loyaliteit t.o.v. de Sovjet-Unie met name op economisch terrein in de BCP weerstanden hebben (en mogelijk nog) bestaan.

Door deze benoemingen is het aantal Politbureau kandidaatleden (niet-stemgerechtigd) en het aantal gewone CC-secretariaatsleden ongebruikelijk laag geworden, zodat nieuwe benoemingen te verwachten zijn. Mogelijk vinden deze plaats tijdens de voor april 1978 geplande Nationale Partij Conferentie, die zich naar verluidt hoofdzakelijk met planning en socialis-tische arbeidsorganisatie zal bezighouden. Bij deze benoemingen is opmerkelijk dat een aantal relatief jonge functionarissen de top van de partijhierarchie, die aan sterke veroudering onderhevig was, heeft weten te bereiken, waardoor de pensionering van oudere, inactieve leiders vergemakkelijkt zal worden. Bovendien kan door een geleidelijker overgang een grotere mate van continuïteit worden bewerkstelligd.

7. Joegoslavië

confidentieel

a. December Redevoeringen Tito

Evenals voorgaande jaren heeft President Tito in december een tweetal belangrijke redevoeringen gehouden, respectievelijk ter gelegenheid van de Joegoslavische Legerdag en ter gelegenheid van nieuwjaar. In laatsbedoelde boodschap heeft de nu 85-jarige Tito ditmaal op 30 december uitdrukkelijk verklaard zijn werk dit jaar nog te zullen voortzetten, hetgeen waarnemers zagen als verwijzing naar zijn werkonderbreking in oktober/november wegens oververmoeidheid ten gevolge van zijn grote buitenlandse reizen. Vermoedelijk kwam deze werkonderbreking Tito ook politiek goed uit, omdat hij anders de viering van de 60e verjaardag van de Oktoberrevolutie in Moskou moeilijk had kunnen ontlopen. In deze nieuwjaarsboodschap benadrukte Tito eveneens de voortzetting van de onafhankelijke en niet-gebonden Joegoslavische buitenlandse politiek.

In Tito's rede ter gelegenheid van de Joegoslavische Dag van het Leger, op 22 december, verklaarde hij dat het Joegoslavische leger nog altijd een rol heeft bij het voorkomen van conflicten en gevechten tussen de Joegoslavische volkeren, en dat het ook nu nog een factor moet blijven bij het versterken van de broederschap en eenheid van de Joegoslavische volkeren. Het leger moet volgens Tito niet alleen waakzaam zijn aan de grenzen doch ook in het land, en het moet daarom vereend blijven, ongeacht de nationaliteiten waaruit het is opgebouwd, en ter bevordering van de socialistische ontwikkeling. Het leger moet voorkomen dat iemand de verworvenheden van de revolutie teniet doet, zowel nu als in de toekomst, en binnen het leger behoren er daarom, volgens Tito, geen politieke stromingen of afwijkingen voor te komen. Hij vertrouwt erop dat het leger in de toekomst, net als tot nu toe, eer zal doen aan het land en aan haar prestige in de internationale betrekkingen.

Ten aanzien van de relaties tussen Joegoslavië en de Sovjet-Unie verklaarde Tito dat deze nu zeer goed zijn, ongeacht de meningsverschillen die zich tijdens zijn recente bezoek aan Moskou voordeden. Hij zei er in geslaagd te zijn Joegoslavië te doen aanvaarden zoals het is. Goede onderlinge betrekkingen zijn volgens Tito voor beide landen noodzakelijk en volgens hem is het van belang dat de onderlinge betrekkingen zich op de best mogelijke manier ontwikkelen. Ten aanzien van de betrekkingen met de Verenigde Staten sprak Tito zich aanmerkelijk gereserveerder uit. (B-1)(GR/W)

Commentaar : Tito's rede is opmerkelijk te noemen door de openlijke erkenning dat het leger een zeer belangrijke rol speelt bij de eenheid van Joegoslavië nu en in de toekomst, waarmee impliciet erkend wordt dat het leger feitelijk de enige werkelijke Joegoslavische nationale instelling is.

Tito's legerdag-rede lijkt mede te verwijzen naar de controverse die bestaat tussen het JNA en de Territoriale Verdediging, in die zin dat de TC als primair republikeins georganiseerde organisatie de federale zaak in gevaar zou kunnen brengen. Tito's opvallende nadruk op de rol van het leger in het Joegoslavië van nu en de toekomst kan daarom een bevestiging vormen voor eerdere aanwijzingen dat het JNA in de controverse als overwinnaar uit de bus is gekomen. De openlijke erkenning van de rol van het leger vormt tevens een indicatie dat interne strijd in de toekomst niet uitgesloten wordt geacht, en in dit verband lijkt een relatie met de kwestie Jovanka niet geheel uitgesloten. In dit verband is ook Tito's nieuwjaarsboodschap opmerkelijk, omdat recente geruchten veronderstellen dat zij Tito gevraagd zou hebben ter gelegenheid van zijn 85e verjaardag en 40e jubileum als

partijleider terug te treden, hetgeen hij verontwaardigd zou hebben geweigerd.

Een en ander betekent dat het opvolgingsvraagstuk, afgezien van de reeds gevormde Presidentiële Raad (c.q. Staatspresidium) en de naar verluidt ophanden zijnde reorganisatie in de partijleiding, opnieuw naar de toekomst wordt opgeschoven, waardoor de problemen een des te ernstiger vorm zouden kunnen aannemen. Opmerkelijk zijn ook de verschillen in Tito's verwijzingen naar de Joegoslavische relaties met de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten te noemen, omdat deze er duidelijk op gericht lijken te zijn de Sovjets met het oog op de post-Tito periode te vriend te houden.

heim

b. Betrekkingen Joegoslavië-China

Tegelijk met de verkoeling van de Chinees-Albanese betrekkingen lijkt zich een verbetering in de Joegoslavisch-Chinese partijbetrekkingen af te tekenen na jarenlange verkettering. Deze verbetering tekende zich af tijdens het staatsbezoek dat President Tito afgelopen zomer aan China bracht, waarbij echter ook functionarissen van de Joegoslavische Communistenbond aanwezig waren.

De verbetering in de partijrelatie bleek verder uit felicitaties die de Chinese premier en partijleider Hua Kuo-Feng op 29 november ter gelegenheid van de Joegoslavische nationale feestdag deed toekomen aan de "President van de Joegoslavische Communistenbond en van de Joegoslavische Republiek, Josip Broz Tito", en die mede gericht waren aan de JCB, de Joegoslavische regering en het Joegoslavische volk, en namens de CPC en het Chinese volk. Gezien de Sovjet-Chinese controverse is niet te verwachten dat Joegoslavië de relatie met de CPC even ver zal opvoeren als de relaties met Europese CP'n buiten Oost Europa, terwijl het belang dat China aan Joegoslavië hecht evenmin overschat moet worden. (B-3)(R/GR/W)

lenstgeheim

c. Roemeens-Joegoslavische Betrekkingen en Balkancoöperatie

Op 3 en 4 december bracht President-Partijleider Tito een officieel en vriendschappelijk bezoek aan zijn Roemeense collega Ceaucescu, hun 12e officiële ontmoeting in 11 jaar, tijdens welk bezoek de bouw van de hydroelectrische centrale annex sluizenstelsel "Dherdap II" (IJzeren Poort II) geestelijk werd gestart. Het slotcommuniqué van het bezoek benadrukte de goede betrekkingen tussen de twee landen en partijen, en meldde een zeer uitgebreide bespreking van de wederzijdse standpunten over bilaterale en internationale zaken, waarbij een grote mate van overeenstemming over bijna alle besproken zaken werd geconstateerd. De twee leiders riepen op binnen het kader van de CVSE-Slotakte van Helsinki te komen tot een "Paneuropese Conferentie voor uitgebreidere economische samenwerking tussen Oost en West", en onderstreepten het belang van het omvormen van het Middellandse Zeegebied tot een zone van vrede en samenwerking, en van de Balkan tot een zone van vrede en goed-nabuurlijke samenwerking. Zij verklaarden vastbesloten te zijn door te werken aan de bevordering van bi- en multilaterale samenwerking met alle Balkanlanden met als doel de voortzetting van het geïnitieerde samenwerkingsproces tussen de landen in deze regio op economisch en technologisch terrein. Volgens het Joegoslavische persbureau Tanjug vonden de besprekingen plaats in een "sfeer van vriendschap, hartelijkheid, openheid en volledig wederzijds respect", terwijl een vertaling van het officiële communiqué spreekt over "een sfeer van vriendschap, openhartigheid, volledig wederzijds begrip en respect". (C-2)(W)

heim

De Roemeense Mindef, Kolgen Coman, bracht in december een werkbezoek aan Joegoslavië, tijdens welk hij de 24e een onderhoud had met zijn Joegoslavische collega Lrgen Ljubicic. Van 28 tot 30 juli was Coman ook in Joegoslavië i.v.m. problemen op het gebied van de militaire samenwerking, doch ditmaal werd geen reden genoemd. (B-2)(R/W)

heim

Commentaar : Tito's bezoek werd in Roemenië en Joegoslavië met veel publiciteit begeleid, doch de ontmoeting heeft feitelijk geen belangrijke concrete resultaten opgeleverd. Het bezoek van Coman aan Joegoslavië wordt dezerzijds gezien als uitvloeisel van Tito's bezoek, en houdt mogelijk verband met onbevestigde berichten over Grieks-Joegoslavische contacten op onder meer militair terrein, waarbij tot wederzijdse troepenreducties aan de Grieks-Joegoslavische grens zou zijn besloten. In samenhang met de Balkan Coöperatie zou dat voor Bulgarije ernstige problemen scheppen, temeer daar Bulgarije ook al bezwaar maakt tegen Balkan samenwerking zonder een supra-regionale dimensie in de vorm van een band met de Sovjet-Unie en in mindere mate Hongarije, Tsjechoslowakije en Oostenrijk. De Bulgaarse plaatsvervangend minister van buitenlandse zaken Mintchev zou zich overigens onomwonden tegen een tweede Balkan Conferentie hebben uitgesproken, en tegen multilaterale Balkansamenwerking zoals door Roemenië en Joegoslavië genoemd, vooral omdat de Sovjet-Unie bepalend blijft voor het Bulgaarse gedrag. De Sovjet-Unie zou met name vrezen dat Roemenië verder uit de Sovjet sfeer zou geraken, terwijl Bulgarije mogelijke Albanese interesse zou vrezen. Overigens lijkt ook niet uitgesloten dat geschilpunten met zowel Roemenië als Joegoslavië bij die afwijzende houding een rol spelen, alsmede de vrees dat Bulgarije overvleugeld zou worden.

Hoofdstuk B: Economie1. Sovjet-Uniea. Defensie-uitgaven

Tijdens de zitting van de Opperste Sovjet in december 1977 heeft de Sovjet Minister van Financiën, Garbuzov, bekendgemaakt, dat de SU in 1978 voor haar defensie 17,2 miljard roebel zal uitgeven. Volgens de officiële Sovjet opgaven werd in 1977 hetzelfde bedrag voor defensie besteed.

(W,R)(B-2)

Commentaar : Aangenomen mag worden dat in dit getal een aantal belangrijke defensie-gerelateerde uitgaven niet zijn opgenomen. Daarbij kan gedacht worden aan "RDT enE"-kosten (research, development, testing and evaluation), aan subsidies voor het aanschaffingsbeleid van wapens, en aan de voor het buitenland bestemde militaire hulp. In het officieel opgegeven defensiebudget, dat zich sinds 1972 en 1973: een neerwaartse richting begeeft (1972 en 1973: 17.90 miljard roebel; 1974: 17,65 miljard; 1975: 17,43; 1976: 17,43) komt de expansie in de Sovjet bewapeningsprogramma's van de afgelopen jaren dan ook niet tot uiting. Volgens Amerikaanse schattingen bedroegen de defensie-uitgaven in 1976 feitelijk 52 à 57 miljard roebel (berekend in constante-1970-prijzen). Er zijn aanwijzingen, dat in de Sovjet leiding een meer omvattend defensiebegrip wordt gehanteerd, waaronder naast de civiele verdediging mogelijk ook de (kosten van de instandhouding van) strategische reserves zouden kunnen vallen. Wanneer een dergelijke "defensie"-definitie wordt gehanteerd, bedroegen de Sovjet defensie-uitgaven volgens bovengenoemde schattingen in 1976 57 à 62 miljard roebel.

Sinds 1970 zijn de defensie-uitgaven van de SU naar wordt aangenomen jaarlijks met gemiddeld 4 à 5% gestegen. In deze periode worden de defensie-uitgaven geschat op 11 à 13% van het bruto nationaal product(GNP). Hoewel op de lange termijn een reductie van de groei van de defensie-uitgaven in het licht van de verslechterende economische vooruitzichten resp. een vertraagde groei voor de Sovjet leiding beleidsmatig aantrekkelijker kan worden, is voor de komende jaren een voortzetting van de groei van de defensie-uitgaven in het huidige tempo waarschijnlijk. Deze beoordeling weerspiegelt de toenemende kosten van nieuwe militaire uitrusting, de huidige wapen-productie en -ontwikkelingsprogramma's en de voortdurende kapitaalsinvesteringen in de defensie-industrieën.

b. De Sovjet militaire en economische hulp aan de ontwikkelingslanden in 1976

Ook in 1976 is de economische en militaire hulp van de SU er niet alleen op gericht geweest de Sovjet positie in de "Derde Wereld" op commercieel gebied te versterken, maar weerspiegelde deze bijstand(ook)vooral de internationale politieke belangen van Moskou. Met name de militaire hulp bleek opnieuw een belangrijk en in een aantal gevallen (Zuidelijk-Afrika)effectief middel te zijn in het kader van de buitenlandse beleidsvoering. In 1976 werd rond drie maal zoveel militaire als economische hulp door de SU aan de ontwikkelingslanden toegezegd(resp. ter waarde van 2,45 miljard \$ en 875 miljoen \$). De Sovjet militaire hulp was ook economisch gezien van grote betekenis voor het Kremlin. De wapenverkoop zorgde niet alleen voor een overschot op de handelsbalans van de SU met de ontwikkelingslanden, maar leverde Moskou in '76(mogelijk zelfs)1,5 miljard\$aan harde valuta op.

De Sovjet militaire leveranties en de daarover afgesloten akkoorden bedroegen in 1976 resp. 2,18 miljard \$ en 2,45 miljard \$ (in 1975: 1,68 en 2 miljard \$). Slechts in 1973 en 1974 lagen deze bedragen vooral in verband met de Oktober-oorlog in het Midden-Oosten) hoger. In de militaire hulp van de SU, die in 1976 ongeveer 90% van de Communistische militaire bijstand aan de ontwikkelingslanden voor zijn rekening nam, stond het Midden-Oosten en Noord-Afrika opnieuw centraal. Daarbij is het opmerkelijk, dat het aandeel van de meer radicale Arabische landen (Algerije, Irak en Libië) in de Sovjet wapenleveranties in 1976 lijkt te zijn toegenomen. Voor het Kremlin biedt een dergelijke ontwikkeling duidelijke, economische voordelen: immers deze (drie) staten zijn in staat het geleverde materieel contant (en in harde valuta) te betalen. In Zuidelijk Afrika is de betekenis van de Sovjet wapenleveranties aan (vooral) Angola en Mozambique in 1976 sterk toegenomen. Verder kan worden vastgesteld, dat de SU de verkoop van militair materieel aan Iran in 1976 nogal heeft weten op te voeren.

In Zuidelijk Azië bleven India en Afghanistan de enige landen die Sovjet wapens ontvingen. Opvallend was, dat in Latijns-Amerika de SU met Peru overeenstemming wist te bereiken over de levering van aanzienlijke hoeveelheden militair materieel.

In tegenstelling tot de militaire hulp is de economische bijstand, die slechts aan een gericht aantal landen gegeven wordt, in een vrij statisch programma vervat: zo zijn in 1976 geen belangrijke, nieuwe initiatieven op dit gebied ontplooid. De Sovjet economische hulp, waarin nog immer de ontwikkeling van de zware industrie in de betreffende landen wordt benadrukt, draagt sterk bij tot de voortdurende toename van de handelsbetrekkingen tussen de SU en de betreffende ontwikkelingslanden. Begin 1976 vertegenwoordigden de Sovjet uitgaven in het kader van deze economische hulpverlening 0,04% van het bruto nationaal product van de SU (vergeleken met 0,25% voor de VS en 0,36% voor de Westerse geïndustrialiseerde landen in hun totaliteit).

De Sovjet hulp wordt bovendien tegen ongunstiger voorwaarden (o.a. hogere renten en kortere terugbetalingstermijnen) verstrekt. In dit verband is het niet zonder betekenis, dat de ontwikkelingslanden in toenemende mate óók de Oost-europese landen verwijten onvoldoende aandacht te besteden aan de problemen van de ontwikkelingslanden.

Bij de economische hulp, waar ook in 1976 de toezeggingen (ter waarde van 875 miljoen \$) de feitelijke verlening van (ter waarde van 422 miljoen) sterk overtroffen, lag eveneens het accent op de bijstandsverlening aan staten in het Midden-Oosten. De Arabische landen namen 95% van Moskou's nieuwe hulptoezeggingen voor hun rekening.

Het ging daarbij vooral om Syrië, Algerije en Irak. De economische betrekkingen met Libië lijken na het bezoek van Khadaffi aan Moskou december 1976 te zullen worden geïntensiverd. In Afrika ging de meeste economische hulp naar Mozambique, Angola en Guinee-Bissau. Deze bijstand bleef echter vrij beperkt van omvang. Aangenomen mag worden, dat de SU, dat in 1976 60% van de totale Communistische economische hulptoezeggingen voor zijn rekening nam, het beleid zal voortzetten om selectief aan die landen (economische) bijstand te verlenen, waarmee men hoopt de politieke, economische (en/of militaire) banden te verstevigen. (G)(B-2)

Opgemerkt dient te worden dat de hulp aan o.a. Turkije niet onder het hoofd "ontwikkelingslanden" vermeld kan worden. Met name Turkije heeft de afgelopen jaren een tamelijk omvangrijke economische steun van de SU ontvangen. Aan de motivatie hiervoor zullen strategische overwegingen zeker niet vreemd zijn geweest.

GEHEIMSOVJET MILITAIRE OVEREENKOMSTEN MET ONTWIKKELINGSLANDEN (In miljoenen dollars)

	<u>Getekende Overeenkomsten</u>	<u>Geleverd materieel</u>
Total	20690	17225
<u>AFRIKA</u>	3295	2590
Algerije	845	535
Angola	170	190
Benin	5	negl.
Centraalafrikaans Keizerrijk	10	5
Tsjaad	5	5
Kongo	65	10
Equatoriaal-Guinee	5	5
Ethiopië	5	5
Ghana	10	10
Guinee	55	55
Libië	1325	1120
Mali	35	30
Marokko	73	30
Mozambique	15	15
Nigeria	100	80
Somalië	305	275
Sudan	85	85
Tanzania	75	30
Uganda	90	90
Zambia	15	15
<u>OOST-AZIE</u>	890	885
Kambodja	10	10
Indonesië	880	870
<u>LATIJS AMERIKA</u>	535	170
Peru	535	170
<u>MIDDEN-OOSTEN EN ZUID-AZIE</u>	16175	13580
Afghanistan	650	570
Bangladesh	45	45
Cyprus	20	20
Egypte	3945	3940
India	2355	1810
Iran	1325	615
Irak	3775	2690
Libanon	5	5
Noord Jemen	115	95
Pakistan	70	25
Jemen	205	185

GEHEIM

SOVJET MILITAIRE OVEREENKOMSTEN MET ONTWIKKELINGSLANDEN (In miljoenen dollars)

Getekende Overeenkomsten Geleverd Materieel

Sri Lanka

15

15

Syrië

3650

3570

fidentieel

2. DDRa. Landbouw

In 1977 bedroeg de graanoogst ongeveer 8,5 miljoen ton. Hoewel daarmee het slechte productie-resultaat van 1976 (ongeveer 8 miljoen ton) werd overtroffen, bleef de graanproductie onder het streefcijfer van het huidige vijfjarenplan (meer dan 9 miljoen ton). Dit middelmatige resultaat, waarmee zelfs de gemiddelde graanproductie van de jaren 1971-1975 (te weten 8,6 miljoen ton) niet werd geëvenaard, kan voor een belangrijk deel worden toegeschreven aan slechte weersomstandigheden in de zomer van 1977. Er moet rekening worden gehouden met een verhoging van de graanimport tot 4,5 à 5 miljoen ton (waarvan ongeveer 2/3 voedergranen en krachtvoer) mede ten behoeve van de veeteelt.

De aardappelenoogst lijkt in 1977 evenmin aan de verwachtingen te hebben voldaan. Als gevolg van slechte weersomstandigheden en organisatorische fouten laat ook de distributie van groenten en fruit te wensen over. Het is niet te verwachten, dat deze problemen, die ook de toelevering van vlees betreffen, reeds deze winter kunnen worden opgelost. Daarnaast is echter ook een verhoging van de levensmiddelenprijzen, die in een aantal gevallen door de overheid sterk worden gesubsidieerd, niet waarschijnlijk.

(R)(B-3)

b. DDR-Iran

Volgens een overeenkomst, die naar aanleiding van het bezoek van de minister van buitenlandse zaken Fischer aan Iran (9/11-12/11/1977) tussen de beide landen gesloten is, zal Iran vanaf 1980 jaarlijks 2,4 miljoen ton olie leveren tegen een prijs, die wel boven de voor uit de SU afkomstige olie te betalen prijs ligt maar onder de wereldmarktprijs. (R)(B-6)

Commentaar : Wanneer dit bericht juist mocht blijken te zijn, dan heeft de DDR haar doel, nl. een toezegging van de kant van de Iraanse regering inzake olieleveranties los te krijgen, bereikt.

Daartoe zou de diplomatie van de DDR een succes hebben geboekt dat tot dusver nog niet was weggelegd voor Polen of Tsjechoslowakije. Deze beide landen hebben onder meer tijdens het bezoek van de Shah van Iran in augustus '77 aan Polen en Tsjechoslowakije tevergeefs gepoogd een(dergelijke)definitieve toezegging inzake grotere olieleveranties van de Iraanse leider los te krijgen. Voor de DDR, dat in 1976 18 miljoen ton olie importeerde waarvan ongeveer 16 miljoen ton uit de SU, zou het bovengenoemde akkoord van grote economische betekenis zijn, aangezien vanaf 1980 niet meer gerekend kan worden op een(sterke)stijging van de Sovjet olieleveranties aan de CEMA-landen.

fidentieel

3. Tsjechoslowakije

a. Landbouw

Het graanproductie-plan voor 1977(10,3 miljoen ton) is gerealiseerd ondanks ongunstige weersomstandigheden gedurende de oogsttijd. Daarmee is (op het gebied van de voedergranen) de basis gelegd voor een verbetering van de resultaten van de veeteelt, die als gevolg van de slechte oogsten in 1975 en 1976 (resp. 9,3 en 9,2 miljoen ton) verslechterd waren. Ook de aardappelen- en suikerbietenproductie, die resp. 4,1 en 8,1 miljoen ton bedroeg, was in overeenstemming met de voor 1977 opgestelde streefcijfers. Anderzijds bleef de fruitproductie onder het vastgestelde plan-doel. (W,R)(B-3)

Commentaar : De graanproductie is van grote betekenis voor de Tsjechoslowaakse veeteelt: deze agrarische sector verbruikt ongeveer 70% van de jaarlijkse graanoogst. In de vorige planperiode (1971-1975), toen de gemiddelde graanoogst 9,3 miljoen ton per jaar bedroeg, overtrof de totale vraag naar granen de binnenlandse productie in die mate, dat een jaarlijkse graanimport van 1,5 miljoen ton noodzakelijk was.

Hoewel in het huidige vijfjarenplan het beleid gericht is op een vergroting van de graanproductie tot 11,5 à 12 miljoen ton (m.i.v. 1 miljoen ton maïs) in 1980 en op een verbetering van de toelevering van voedergranen aan de veeteelt, blijft graanimport de komende jaren zeer waarschijnlijk (nog) noodzakelijk. De 1977-oogst stelt Tsjechoslowakije naar aangenomen wordt wel in staat om de invoer van graan in het economische jaar 1977/1978 tot 1,7 miljoen ton (was in 1976/1977 2,5 miljoen ton) te beperken. Door de realisering van de graanproductie-doelstelling van het huidige vijfjarenplan zou de handels (en vooral deviezen) balans van het land middels een beperking van de levensmiddelenimport mogelijk zelfs duurzaam ontlast kunnen worden.

identieel

4. Roemeniëa. Landbouw

De graanoogst heeft in 1977 niet voldaan aan de verwachtingen. De graanproductie bleef met 18 miljoen ton sterk achter bij de record-oogst in 1976 en lag duidelijk onder het voor 1977 vastgestelde plandoel van 21,16 miljoen ton. Ook in 1976 had de graanoogst (19,8 miljoen ton) de geplande omvang (20,57 miljoen ton) niet gehaald. Daarmee is in de eerste twee jaar van het huidige vijfjarenplan (1976-1980) de graanproductie in totaal 2,2 miljoen ton onder het minimale plan-doel van een gemiddelde jaarlijkse productie van 20 miljoen ton en maar liefst 6,92 miljoen ton onder het in het vijfjarenplan vastgelegde maximum-doel van een gemiddelde productie van 22,36 miljoen ton. (W,R,G)(B-2)

Commentaar : In het licht van deze teleurstellende ontwikkeling van de graanproductie is het op zijn minst opvallend te noemen, dat president Ceaucescu eind oktober tijdens een bijeenkomst van het Centraal Comité van de R.C.P. bekend heeft gemaakt, dat de graanproductie in de huidige planperiode met een extra 2,6 miljoen ton zou moeten worden opgevoerd.

Hiermee moet blijkbaar de in 1976/1977 opgelopen achterstand bij de realisering van de plandoelstellingen worden gecompenseerd. Voor 1978 is dan ook een graanproductie van 23,2 miljoen ton gepland. Hoewel in 1978 de investeringen in de landbouw verder zullen toenemen, lijkt het uiterst onwaarschijnlijk dat de graanproductie de komende jaren de gewenste omvang zal halen. In dit verband moet erop gewezen worden, dat de voor verhoging van de graanproductie uiterst belangrijke irrigatie-projecten tot dusver niet in het door het vijfjarenplan gewenste tempo worden uitgevoerd. Hieraan kan nog worden toegevoegd, dat de besnoeiing in 1978 in de geplande kunstmestproductie de kansen op realisering van bovengenoemde doelstellingen eveneens verkleind.

b. Industriële productie

Niet alleen voor de landbouw maar ook voor de industriële productie zijn door Ceausescu nieuwe doelstellingen in het kader van het huidige vijfjarenplan vastgesteld. Er zal gestreefd worden naar een toename van de industriële productie met gemiddeld 11,5% i.p.v. met de oorspronkelijk geplande 10,7% per jaar. In 1977 kon de geplande groei in de industriële sector wel worden gerealiseerd. Met name een versnelde toename van de arbeidsproductiviteit en een grotere efficiency in het productie-proces zullen moeten bijdragen tot de verwezenlijking van deze doelstelling.

(W,R,G)(B-2)

Commentaar : Hoewel ook Ceausescu's uitlatingen eind oktober en tijdens de nationale partijconferentie in december(7-9) bevestigen, dat de Roemeense regering blijft streven naar een versnelde economische groei (met een beleidsmatige nadruk op de ontwikkeling van de industriële sector) lijkt het onzeker of politiek en economisch gezien alle noodzakelijke voorwaarden voor een succesvolle uitvoering van het huidige ontwikkelingsplan wel aanwezig zijn (danwel zullen blijven).

Verschillende gegevens wijzen in feite in een andere richting: hierbij kan gedacht worden aan de in 1977 bij de verwachtingen achtergebleven toename van de investeringen (13% i.p.v. geplande 17%) en aan de relatief geringe toename (2,7%) van de werkgelegenheid in de gesocialiseerde sector (tegenover een geplande, gemiddelde stijging van 3 à 3,5% in de gehele planperiode) in 1978. Daarnaast zijn de plandoelen voor de productie-groei in enkele belangrijke sectoren (kolen, staal, electriciteit, aluminium en synthetische rubber) voor 1978 verlaagd. Meer algemeen gezien lijken de afnemende, binnenlandse olie- en gasreserves en de, door het in 1977 tot ongeveer 500 miljoen dollar opgelopen tekort op de "harde valuta" handelsbalans, toegenomen "harde valuta"-schuldenlast verwezenlijking van de (nieuwe) economische doelstellingen te bemoeilijken. Naast deze economische factoren kan ook de in augustus/september zichtbaar geworden arbeidsonrust zowel op korte als lange termijn de economische ontwikkeling onder meer via een dalende groei van de arbeidsproductiviteit negatief beïnvloeden. Het moet sterk betwijfeld worden of Ceausescu's toezegging, dat met ingang van 1978 een begin zal worden gemaakt met de geleidelijke verlaging van de werkweek tot 44 uur en dat in 1978 de prijzen van elementaire consumptie-goederen niet zullen stijgen, aan de zich middels deze arbeidsonrust manifesterende ontevredenheid onder de bevolking over het economische beleid blijvend een eind zal maken.

Hoofdstuk C: Landstrijdkrachten1. Activiteitena. Algemeen

De oefen/opleidingsactiviteit bij de Warschaupakt landstrijdkrachten in de Centrale Sector verliep gedurende de verslagperiode van gering, begin december, tot intensief tijdens het grootste deel van januari.

De activiteiten in december lagen voornamelijk op het terrein van de basis en voortgezette opleiding, die voor een groot deel in de garnizoenen plaatsvond. Gedurende de laatste week van december was een lichte opleving merkbaar met rij- en verbindingsopleiding, alsmede gevechtsopleiding op compagnies en bataljonsniveau.

Vrij kort na de jaarwisseling namen de activiteiten bij GSVG, NVA, TsGV en de Tsjechoslowaakse strijdkrachten toe, waarbij verplaatsings-, verbinding- en luchtverdedigingsoefeningen het zwaartepunt vormden.

b. Sovjet-UnieDe oefening "BEREZINA"

Op 15 januari werd door het Sovjet Ministerie van Defensie melding gemaakt van een oefening, welke gehouden zal worden van 6-10 februari 1978 in het Militair District Witrusland. Aan de oefening, onder de naam "BEREZINA" zal door 25,000 man worden deelgenomen van land- en luchtstrijdkrachten.

In het kader van de CBM's zijn waarnemers uitgenodigd uit Nederland, België, Engeland, Luxemburg, de Verenigde Staten, West-Duitsland, Frankrijk, Zwitserland en Oostenrijk.

Ook naar een aantal NSWP-landen zijn uitnodigingen verzonden. In het oefengebied, gelegen tussen de steden Minsk, Orsha en Polotsk is 7 Gde TkLr gelegerd.

c. DDR(1) Tijdelijk Verboden Gebied 1/78

TVG 1/78 werd ingesteld voor de periode 182400a jan '78 -212400a jan '78 en was gelegen in het N-deel van de DDR. Het gebied werd globaal begrensd door de steden Güstrow, Scherwin, Perleberg, Neuruppin, Neustrelitz en Neubrandenburg. Door genoemde restrictie werden de oefengebieden Wittstock, Templin, Waren-Speck en Lübtheen met elkaar verbonden.

M.b.t. TVG 1/78 kon geen enkele activiteit worden vastgesteld. Voor een globale ligging, zie blz.50.

(2) Tijdelijk Verboden Gebied 2/78

TVG 2/78 werd ingesteld voor de periode 182400a jan '78-252400a jan '78. Dit gebied werd globaal begrensd door de steden Halle, Eisleben, Nordhausen, Eisenach, Weimar, Jena en Weissenfels in het ZW van de DDR. Door de restrictie werden de oefenterreinen Ohrdruf, Eisenach en Lossa met elkaar verbonden. Gedurende de restrictieperiode werden in het gebied activiteiten waargenomen door elementen, vermoedelijk behorende tot de verbindingseenheden van de Groep, alsmede gevechtselementen van 39 Gde Mechdiv/8 Gde Lr. Ook door eenheden van 4 Mechdiv/3 Lr NVA werd in het gebied geoefend. Of genoemde activiteiten in verband hebben gestaan met TVG 2/78 kon tot op heden niet worden vastgesteld. Voor een globale ligging van het gebied, zie blz. 51.

(3) Tijdelijk Verboden Gebied 3/78

TVG 3/78 werd ingesteld voor de periode 230001a jan'78-142359a feb '78. Deze restrictie omvat een zeer omvangrijk gebied ten zuiden en westen van Berlijn en verbindt de volgende oefengebieden met elkaar: Weisswasser, Lieberose, Koenigsbrueck, Jueterbog, Annaburgerheide, Lehnin, Altengrabow, Klietz en Letzlingerheide. Bovendien sluit het aan de strook Permanent Verboden Gebied langs de grens met Polen aan.

De in pt (4) genoemde activiteiten kunnen alle in verband gebracht worden met dit TVG, zij het dat die activiteiten slechts in een beperkt gedeelte van het gebied plaatsvinden/vonden.

Bij het afsluiten van dit overzicht duurden zowel de activiteiten als de duur van de restrictie voort, zodat in het volgende overzicht, indien mogelijk, hierop terug zal worden gekomen.

Voor een globale ligging van TVG 3/78, zie blz.52.

(4) GSVG

In het bijzonder bij de GSVG werde de tweede helft van januari gekenmerkt door een intensieve oefen/opleidingsactiviteit.

Sterkte gevechtselementen van 21 Mechdiv/2 Gde Lr, 47 Gde Tkdiv/3 StLr en van 34 Artdiv/GSVG oefenden op de Letzlingerheide, waarbij op 26 jan door elementen van 21 Mechdiv, onder tactische omstandigheden, de Elbe werd overschreden. Hierbij was mogelijk sprake van een tweepartijen-oefening. Vermoedelijk werden de oefenactiviteiten van 21 Mechdiv op 28 jan beëindigd. Vanaf 27 jan werden de oefenactiviteiten op de Letzlingerheide overgenomen door elementen van 207 Mechdiv/3 StLr en van 14 Gde Mechdiv/20 Gde Lr, waarbij in ieder geval door elementen van 14 Gde Mechdiv weer onder tactische omstandigheden, de Elbe werd overschreden. In een aantal gevallen fungeerden gevechtshelicopters van het type HIND hierbij als vijand, waarbij zij de rivieroverschrijdende troepen aanvielen.

Bij genoemde divisies tekende zich in de meeste gevallen nagenoeg hetzelfde oefenpatroon af: een verplaatsingsoefening, gevolgd door een aantal gevechtsoefeningen waarbij het overschrijden van een waterhindernis onder tactische omstandigheden. Soortgelijke oefeningen vonden eveneens plaats door elementen van 6 Gde Tkdiv/1 Gde TkLr van 17-20 jan op de Letzlingerheide en door elementen van 39 Gde Mechdiv/8 Gde Lr van 14-19 jan op het oefenterrein Ohrdruf. Ook een, gedurende de tweede helft van januari, gehouden oefening door elementen van 1 of 8 Mechdiv/5 Lr NVA, op het oefenterrein Klietz, vertoonde genoemd karakter.

d. Tsjechoslowakije(1) Activiteiten Tsjechoslowaakse strijdkrachten

Bij de Tsechoslowaakse strijdkrachten hield 20 Mechdiv/1 Lr vanaf omstreeks 10 jan een commandostafoefening welke op 13 jan eindigde. De oefening vond gedeeltelijk plaats onder gesimuleerde nucleaire en chemische omstandigheden en stond waarschijnlijk o.l.v. Staf 1 Lr. Gedurende de tweede helft van jan. hielden elementen van deze divisie,

vermoedelijk nog aangevuld met delen van 19 Mechdiv/ 1 Lr een tactische oefening op het oefenterrein Doupov, waarbij op 26 en 27 jan een demonstratie werd uitgevoerd door 49 Mechreg/ 20 Mechdiv.

De demonstratie werd vermoedelijk beëindigd met een gesimuleerde treffer door een vijandelijk kernwapen, met een kracht van 2 kt, op het regiment.

Nadere bijzonderheden omtrent de demonstratie zijn niet bekend.

(2) De Tsjechoslowaakse-TsGV oefening "DRUZHBA"

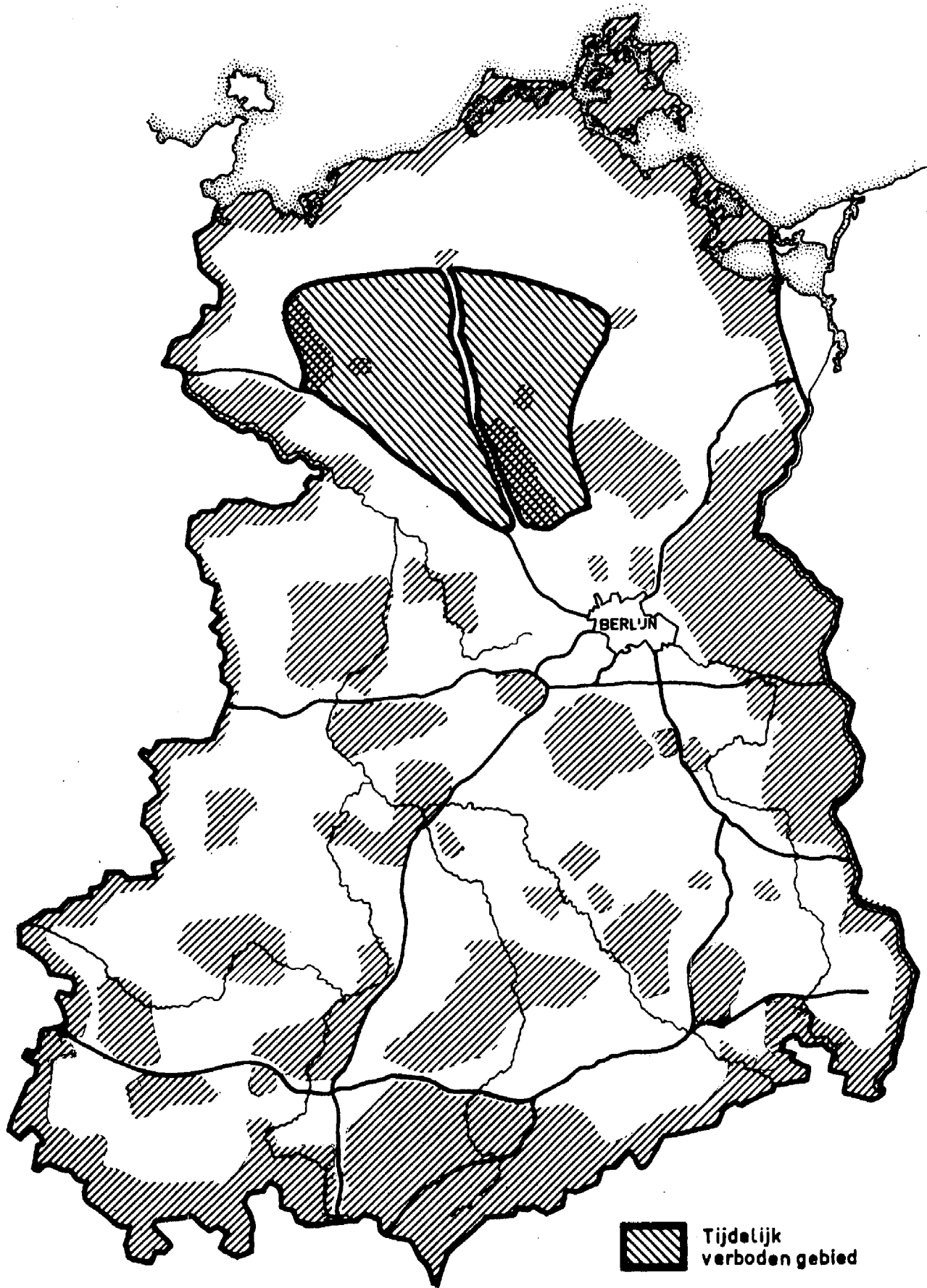
Er zijn aanwijzingen dat de jaarlijkse TsGV-Tsjechoslowaakse oefening "DRUZHBA" in de periode van 6-10 febr zal worden gehouden op het oefenterrein Doupov. Vermoedelijk zal van Tsjechoslowaakse zijde worden deelgenomen door elementen van 19 Mechdiv/1 Lr en van TsGV zijde door elementen van 55 Mechdiv/u/i Lr Olomouc.

Mocht de oefening inderdaad van 6-10 febr gehouden worden, dan valt zij samen met de door de Sovjets aangekondigde oefening "BEREZINA", welke in de Sovjet-Unie zal plaatsvinden en waarvoor o.m. NAVO-waarnemers zijn uitgenodigd. Een onderlinge samenhang tussen beide oefeningen is niet waarschijnlijk. Een soortgelijke situatie deed zich voor tijdens de oefening "KAUKASUS", de eerste door de Sovjets, in het kader van de CBM's, aangekondigde oefening.

NO 1/78

TIJDELIJK VERBODEN GEBIED nr 1/78

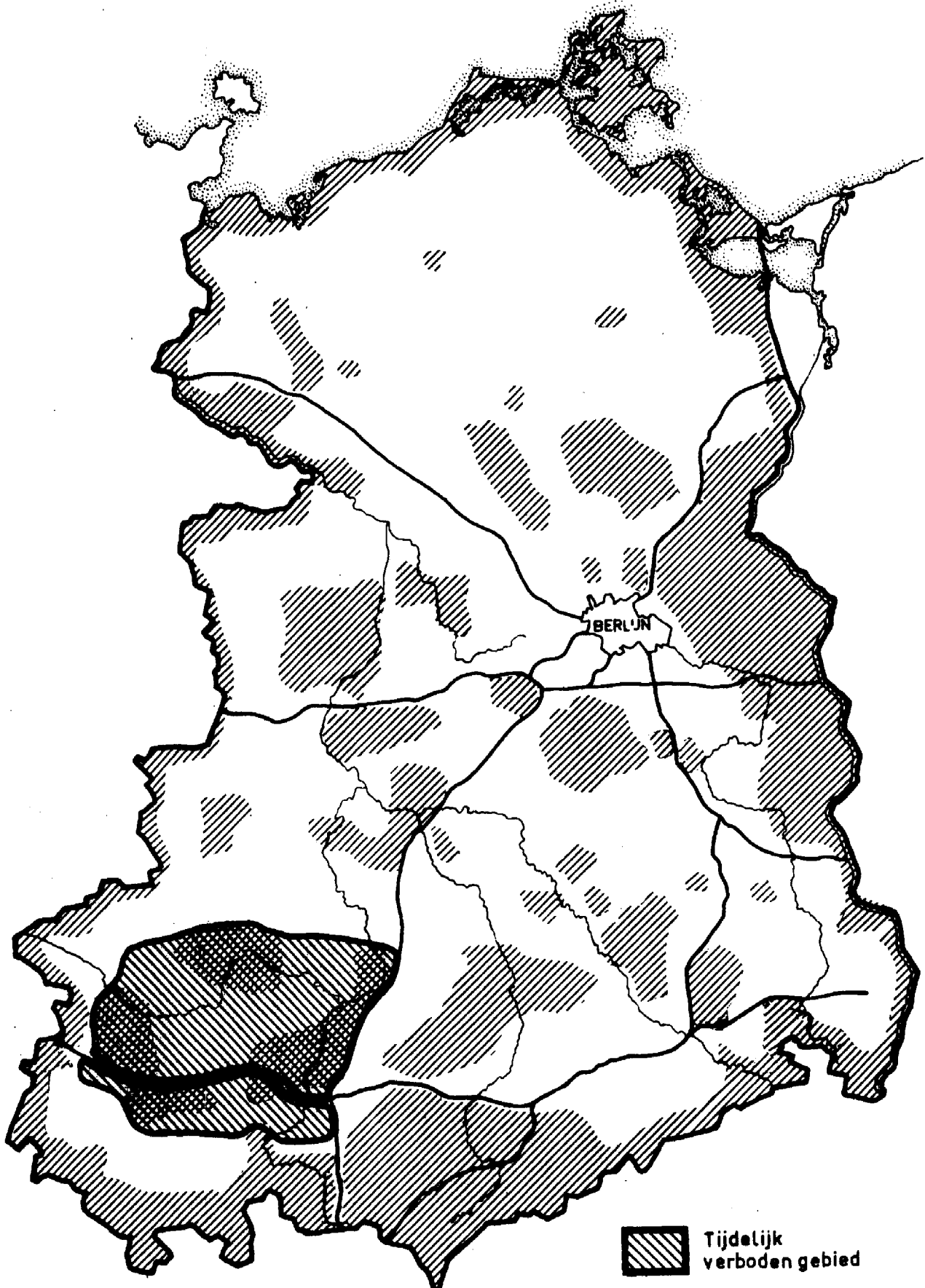
182400 o — 212400 o jan

- Tijdelijk verboden gebied
- Permanent verboden gebied

TIJDELIJK VERBODEN GEBIED nr 2/78

182400a — 252400a jan

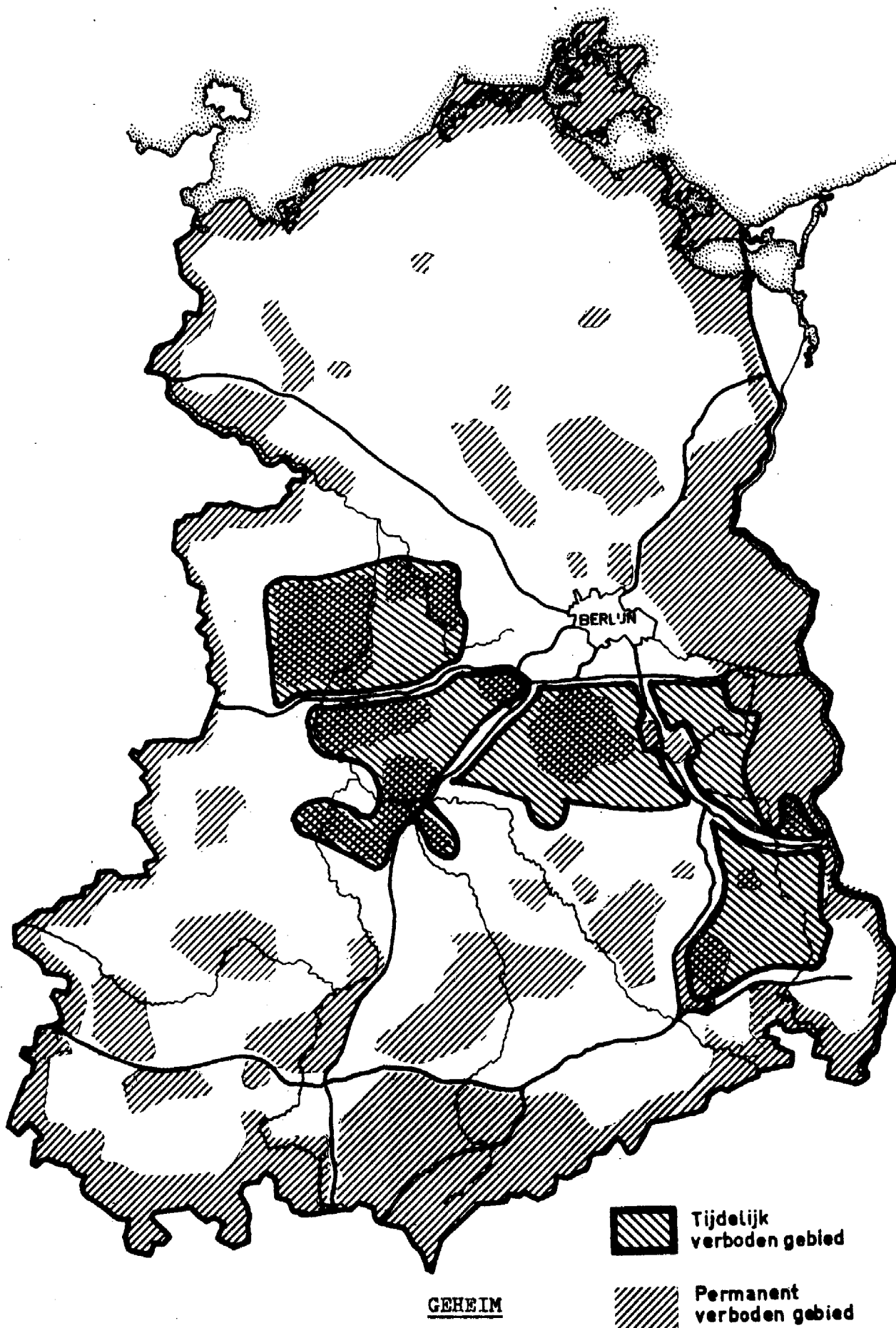

- Tijdelijk verboden gebied
- Permanent verboden gebied

MO 1/78

TIJDELIJK VERBODEN GEBIED nr 3/78

230001 o jan — 142359 o feb

Hoofdstuk D: Wetenschap en Technologie1. Sovjet radaroceanbewakingssatellieten

De Sovjet ruimtevaart activiteiten nemen jaarlijks, zowel op militair als civiel gebied, gestadig toe.

Het Sovjet ruimtevaart programma is reeds vanaf de start overwegend militair georiënteerd en het zwaartepunt ligt dan ook op het ontwikkelen van satellietsystemen t.b.v. militair gebruik.

Het merendeel van de tot op heden door de Sovjet-Unie gelanceerde ruimtevaartuigen werd gebruikt voor militaire doeleinden. Een belangrijke plaats wordt hierbij ingenomen door de verkennings- en bewakingssatellieten.

Van dit type zijn de oceanbewakingssatellieten mogelijk de meest geavanceerde.

In 1967 is de Sovjet-Unie gestart met het ontwikkelen van een oceanbewakingssysteem d.m.v. met radar uitgeruste satellieten.

Jaarlijks worden niet meer dan twee van deze radar-oceanbewakingssatellieten (RORSATS) gelanceerd.

Dit geringe aantal doet vermoeden dat dit systeem zich nog steeds in de ontwikkelingsfase bevindt.

Tot op heden zijn in het totaal 16 satellieten van dit type gelanceerd.

De RORSATS maken alle deel uit van het KOSMOS-satelliet programma. De cilinder vormige satelliet met een totale lengte van ca 14 m en een diameter van ca 2 m bestaat uit drie delen, nl. de eigenlijke satelliet (lengte 6 m), een platvorm t.b.v. de radar apparatuur (lengte 2 m) en de laatste trap van de draagraket (lengte 6 m).

In tegenstelling tot andere KOSMOS-satellieten worden de RORSATS m.b.v. een SL-11 raket (een aanpassing van de SS-9 ICBM) vanaf de lanceerbasis TYURATAM gelanceerd en in een nagenoeg cirkelvormige baan om de aarde gebracht (gemiddelde vluchthoogte ca 260 km). Karakteristiek hierbij is de hoek van inclinatie van 65°.

De RORSAT is uitgerust met een radar die een groot zeeoppervlak bestrijkt (enkele honderden zeemijlen) en die in staat is om middelgrote tot grote schepen te detecteren. Teneinde ook bij matige golfbeweging nog een voldoende sterk en te analyseren signaal terug te krijgen is het noodzakelijk dat de afstand tussen radar en te lokaliseren object relatief gering is. De voor dit doel geschikte vluchthoogte bedraagt ca 260 km.

RORSATS worden in het algemeen paarsgewijze gelanceerd met een interval van enkele dagen. De banen van de satellieten worden zodanig gekozen dat zij met een tussentijd van ca. 25 min eenzelfde gebied overvliegen. Hierdoor is het niet alleen mogelijk schepen te localiseren, maar ook hun bewegingsrichting en vaarsnelheid te bepalen.

De satelliet is voorzien van apparatuur om de verzamelde gegevens rechtstreeks door te zenden naar speciaal daarvoor aangewezen schepen. Eenduidige identificatie van schepen alleen aan de hand van door RORSATS verzamelde gegevens, is waarschijnlijk niet mogelijk. Aangenomen wordt dat hierbij tevens gebruik gemaakt wordt van door EORSATS (een satelliet van het ELINT-type) verzamelde gegevens.

De verwachting is dat RORSATS en EORSATS ten tijde van crises gezamenlijk zullen worden ingezet.

Van de in 1977 gelanceerde RORSATS, KOSMOS-952 en KOSMOS-954, wordt aangenomen dat zij zijn ingezet voor het waarnemen van de NAVO-oefeningen DISPLAY DETERMINATION, COMPUTEX en FLEETEX. De KOSMOS-954 is vermoedelijk ook ingezet tijdens de NAVO-oefening OCEAN SAFARI die eind 1977 plaats vond in de Atlantische Oceaan.

Alhoewel RORSATS in principe dienen voor het bewaken van oceanen, is het niet uitgesloten dat zij eveneens ingezet zullen worden boven het vaste land.

Door de geringe vluchthoogte van deze satellieten zijn de RORSATS slechts korte tijd operationeel inzetbaar. De gemiddelde duur van een missie bedraagt slechts ca 60 dagen.

Alhoewel in het verleden meerdere malen is gesuggereerd dat de RORSAT zou zijn uitgerust met een nucleaire reactor t.b.v. de

energievoorziening, werd in NAVO-kringen uit technische overwegingen toch aangenomen, dat de Sovjets voor dit doel gebruik zouden maken van een thermo-electrische batterij die warmte afkomstig van radio-actieve stoffen omzet in elektrische energie.

Uit de recente gebeurtenis met de KOSMOS-954 is gebleken dat deze satelliet ca 49 kg Uranium-235 aan boord had.

Uit dit gegeven mag worden afgeleid dat de energievoorziening toch m.b.v. een nucleaire reactor geschiedt.

Vermoedelijk betreft het hier een nieuw type ROMASHKA-reactor die, in tegenstelling tot het in 1964 ontwikkelde type, in staat is ca 3 kW elektrisch vermogen af te geven. Het in 1964 ontwikkelde type produceerde niet meer dan 0,8 kW.

In het voorgaande is reeds vermeld dat de RORSAT door de geringe vluchthoogte slechts beperkt operationeel inzetbaar is. Teneinde definitieve terugkeer in de atmosfeer te voorkomen, alwaar besmetting door radio-actieve afvalstoffen zou geschieden, wordt dat deel van de satelliet waarin zich de reactor bevindt na ca 60 dagen in een hogere baan om de aarde gebracht (ca 1.000 km). Op deze hoogte heeft de satelliet een levensduur van ca 600 jaar. Gedurende deze periode neemt de radio-activiteit van de energiebron zover af dat geen onmiddellijk gevaar van besmetting kan optreden.

Door het relatief kleine oppervlak dat de radar bestrijkt alsmede de korte tijd die de satelliet kan worden ingezet is een continue bewaking van de oceanen op een breed front vooralsnog niet mogelijk. De verwachting is dat de Sovjet-Unie het systeem verder zal ontwikkelen.

Dit zal waarschijnlijk inhouden een vergroting van de radar-capability alsmede een verlenging van de operationele inzetbaarheid.

DEEL II: MIDDEN-OOSTEN/AFRIKA

Geheim

1. SU-Afwijzingsfront

De Sovjet-Unie heeft de politiek-militaire contacten met die landen in het Midden-Oosten, die zich tegen het door het Kremlin fel veroordeelde vredesinitiatief van de Egyptische president Sadat hebben gekeerd, geïntensiveerd. Zo bezocht de Sovjet 1^e plv. Mindef tevens Chef van de Generale Staf Ogarkov in december Libië en Algerije, en brachten de Algerijnse president Boumedienne (januari), een speciale vertegenwoordiger van de Iraakse president Bakr, T. Aziz (begin december) en twee hoge Syrische militaire delegaties (waarin eind december o.a. de Syrische Chef van de Generale Staf Shehabi zitting had) een bezoek aan de SU. (B-3)(W,R,G,GR)

Commentaar : Dit intensieve politiek-militaire overleg en de tegelijkertijd plaats vindende en soms sterk opgevoerde wapenleveranties aan de betrokken landen is erop gericht, de Sovjet invloed in deze "Afwijzingsstaten" te consolideren en de betrokkenheid van de SU bij de ontwikkelingen in het Midden-Oosten te onderstrepen, welke het Kremlin door het vredesinitiatief van Sadat in gevaar zag gebracht. De veroordeling door de SU van het huidige (volgens de Sovjet media op de totstandkoming van een afzonderlijk vredesakkoord gerichte) overleg tussen de Egyptische en Israëlische autoriteiten betekent echter niet, dat het Kremlin nu publiekelijk afstand neemt van het streven naar een alomvattende, politieke regeling van het Arabisch-Israëlische conflict.

De SU lijkt er dan ook de voorkeur aan te geven slechts dié staten volledige politieke steun toe te zeggen, die een veroordeling van het beleid van Sadat combineren met het bieden van een politiek alternatief daarvoor (te weten: onderhandelingen in het kader van een hervatte Genève-conferentie na het aanvaarden door Israël van een aantal Arabische voorwaarden).

Deze opstelling van de Sovjet leiding wijkt sterk af van die van de meest radicale landen binnen het "Afwijzingsfront", te weten Libië en vooral Irak, welke elk politiek overleg met Israël (ook in het kader van een eventueel hervatte Genève-conferentie) consequent verwerpen. Dit Libisch-Iraakse (en in mindere mate Algerijnse) standpunt heeft tot nu toe de totstandkoming van een hecht "front" van "anti-Sadat" staten mede verhinderd.

Het heeft er tevens duidelijk toe bij gedragen, dat een (militair van groot gewicht geweest zijnde) verzoening tussen Syrië en Irak tot dusver is uitgebleven (ondanks verschillende bemiddelingspogingen).

De relatieve "gematigdheid" van de SU is tevens een factor, die zeker op de lange(re) termijn de Sovjet invloed in deze landen negatief kan gaan beïnvloeden. Ook is een negatieve uitwerking ervan op de (middels omvangrijke wapenleveranties opgebouwde en te continueren) nauwe militaire relaties met de betrokken staten niet ondenkbaar; deze zou mogelijk slechts door een verdere vergroting van de Sovjet wapenhulp kunnen worden gecompenseerd. Inzake de recente militaire contacten tussen de SU enerzijds en Libië, Irak en Algerije anderzijds kan het volgende worden opgemerkt:

Syrië

Tijdens het bezoek van eind november van de Syrische minister van buitenlandse zaken Khaddam aan de SU werd de levering van een aantal T-62 tanks, FLOGGER/MIG-23 gevechtsvliegtuigen, en grond/lucht raketten overeengekomen.

Dit nieuwe akkoord is waarschijnlijk een aanvulling op het in juli '77 afgesloten wapencontract. Niet bekend is, hoe de Sovjets hebben gereageerd op het verzoek van Khaddam om levering van vuurleidings- en commando-apparatuur ter verbetering van de samenwerking tussen grond- en luchtmachtstrijdkrachten.

Bevestigd is, dat ingevolge de nieuwe afspraken tussen Syrië en de SU 500 luchtmacht-technici thans een opleiding volgen in Tsjechoslowakije. Ook zouden 1600 man tank-personeel voor een opleiding naar de SU of Tsjechoslowakije zijn gestuurd. Tijdens het bezoek van generaal Shehabi zou deze de Sovjet autoriteiten hebben verzocht om nieuwe, zeer omvangrijke wapenleveranties (o.a. 1600 T-62 tanks, 1800 gepantserde personeelsvoertuigen, 800 BRDM's, 84 FOXBAT/MIG-25 vliegtuigen, grond/lucht-raketten, en-mogelijk bestemd voor tactisch of tactisch-operatief gebruik-grond/grondraketten; uit deze laatste context zou kunnen worden opgemaakt dat het hier zou moeten gaan om raketten met een grotere reikwijdte dan die van de SCUD-B welke reeds in Syrisch bezit is. Verder wordt gemeld, dat in januari een delegatie waarin o.a. generaal Jamil zitting had, naar Moskou is vertrokken om samen met Sovjet experts een vergelijkende studie te maken t.a.v. de slagorde van de Israëlische strijdmacht. Syrië, waarvan de "zichtbare" defensiebegroting 1977/1978 1,07 miljard dollar bedraagt, heeft in de maanden november/december 1977 en januari 1978 310 "tanks en gepantserde personeelsvoertuigen"; 255 T 54/55 tanks, een onbekend aantal FISHBED/MIG-21 vliegtuigen en SA-6 lanceerinrichtingen ontvangen, en naar verluidt in januari tevens FLOGGER/MIG-23 en T-62 tanks. Ook zijn eind vorig jaar 8 FRESCO/MIG-17 vliegtuigen en een aantal transportvoertuigen door de SU geleverd. Er zijn nog geen bewijzen, dat de Sovjet militaire hulp heeft geleid tot een aanzienlijke toename in het aantal militaire adviseurs uit de SU in Syrië. Berichten over de introductie in Syrië door de SU van een nieuw luchtverdedigingssysteem zijn(nog)niet bevestigd.

Libië

Libië, dat de afgelopen maanden zijn troepen in het grensgebied met Egypte weer heeft versterkt, heeft mogelijk een 6e OSA-II klasse PBFG ontvangen, en tevens voor het eerst (ruim 10) HIND helicoters. Vaststaat dat minimaal 10 FLOGGER/MIG-23 gevechtsvliegtuigen en enkele FAGOT/MIG-15 en FRESCO/MIG-17 vliegtuigen zijn geleverd aan Libië. Hieraan kan nog worden toegevoegd, dat half december 12 SCUD-B raketten door Libië zijn ontvangen. Tijdens het bezoek van Ogarkov in december zou Libië (naar moet worden aangenomen onafhankelijk van Syrië) verzocht hebben om de levering van raketten met een reikwijdte, welke die van de SCUD-B overtreft. Mogelijk hebben de Libische autoriteiten hierbij gedoeld op de SCALEBOARD/SS-12. De SU zou zeer terughoudend op het Libische verzoek hebben gereageerd.

Irak

De SU zal Irak volgens een nog niet bevestigd bericht nieuwe militaire hulp ter waarde van 1 miljard dollar gaan leveren.

Algerije

Algerije heeft in december van de SU een OSA-II klasse PBFG ontvangen alsmede een aantal transportvoertuigen. Het is nog niet bekend of het bezoek van de Sovjet CGS Ogarkov in december aan Algerije heeft geleid tot nieuwe afspraken over levering door de SU van militair materieel aan Algerije.

2. Libanon

Afgezien van een betrekkelijk klein aantal incidenten in de maanden december en januari is de situatie in Zuid-Libanon betrekkelijk stabiel gebleven. Hoewel het sinds september van kracht zijnde bestand zodoende min of meer gehandhaafd bleef, is er nog immer van een impasse sprake in het Libanees-Syrisch-Palestijnse overleg over de toepassing van het op Zuid-Libanon betrekking hebbende gedeelte van het zgn. Chtaura-akkoord.

Zo hebben de besprekingen die eind november werden gehouden tussen de Libanese president Sarkis en een(hoge)Syrische delegatie, bestaande uit de minister van buitenlandse zaken Khaddam, de CGS generaal Shehabi en de bevelhebber van de luchtmacht generaal Jamil, waarbij ook PLO-leider Arafat aanwezig was, niet geleid tot de onmiddellijke Palestijnse terugtrekking waartoe laatstgenoemde zich tijdens dit overleg bereid zou hebben verklaard. (B-3)(R,G,Gr)

Commentaar : Reeds vóór het recente vredesinitiatief van president Sadat van Egypte waren de kansen op een normalisering van de situatie in Zuid-Libanon, waaraan de uitvoering van de Chtaura-bepalingen een belangrijke bijdrage zou kunnen leveren, als gevolg van de sterk uiteenlopende interpretaties van deze overeenkomst door de bij het Zuidlibanese vraagstuk betrokken partijen uiterst gering. Het huidige, Egyptisch-Israëlische vredesoverleg lijkt echter een(spoedige)oplossing van de Libanese crisis voorlopig nóg meer uit te sluiten. Zo heeft het diplomatieke initiatief van Sadat het Libanese probleem in dié zin op de achtergrond gedrukt, dat de Syrische regering grote(re) waarde is gaan hechten aan gecoördineerd, politiek/militair optreden met de Palestijnen in het kader van de vorming van een effectief front van landen en organisaties die zich tegen het initiatief van de Egyptische president verzetten. Dit zou er reeds toe hebben geleid, dat Syrië niet langer druk uitoefent op de PLO om met uitvoering van "Chtaura" akkoord te gaan(en zich dus in ieder geval voor een deel, uit het Zuiden terug te trekken). Volgens sommige persberichten zou de Syrische regering hebben ingestemd met een voortgezet Palestijns verblijf in het Zuiden(onder meer)op voorwaarde dat de Palestijnen afzien van(niet met Syrië gecoördineerde)militaire acties tegen doelen in Israël.

Heeft het Egyptisch-Israëliësch overleg zo de (Syrische)pressie op de Palestijnse organisaties doen verminderen, ook in verschillende andere opzichten kan het Egyptische "vredesoffensief" negatief uitwerken op de situatie in Libanon. Zo bestaat de mogelijkheid, dat (vooral door de radicale Palestijnse organisaties) het aantal acties tegen Israëliësch en/of Christelijke doelen in het Zuid-Libanese grensgebied zal worden opgevoerd als onderdeel van een Palestijns streven het Egyptisch-Israëliësch overleg te ondermijnen. Anderzijds moet echter ook rekening worden gehouden met toenemende Christelijke activiteiten wanneer mocht blijken dat in voornoemd overleg geen oplossing van het Palestijnse vluchtelingenprobleem (en daarmee dus van het vraagstuk van de Palestijnse aanwezigheid in Libanon) in een voor de Christenen (en de Libanese regering) aanvaardbare zin tot de mogelijkheden behoort. In dit verband kan reeds vermeld worden, dat het door Israël gepresenteerde vredesplan op fel verzet van laatst genoemde zijden is gestuit.

Volgens een aantal berichten worden momenteel in het Zuiden van Libanon (waarschijnlijk met Syrische steun) activiteiten ondernomen, die erop gericht zijn de Palestijnse presentie aldaar te consolideren. Niet alleen zijn er (over zee) aanzienlijke hoeveelheden militair materieel (uit Oost-Europa) aangekomen, maar ook wordt er volgens dezelfde bronnen in Tyrus een radio-station geïnstalleerd en wordt Joegoslavische uitrusting gebruikt om in de regio een telefoonnet op te zetten t.b.v. de Palestijnen. Deze activiteiten lijken allerminst te zullen bijdragen tot een vermindering van de spanningen in Zuid-Libanon.

Het nauwe verband dat er tussen het Libanese vraagstuk en het Arabisch-Israëlische conflict in zijn totaliteit bestaat, wordt eens te meer bevestigd door de onduidelijkheid die t.a.v. de toekomst van de "Arabische vredesmacht" is ontstaan. Het mandaat van de door Syrië gedomineerde "vredesmacht", die er tot dusver redelijk in geslaagd is rust en orde in Libanon (m.u.v. het Zuiden) te handhaven, loopt in april 1978 af. Niet alleen zijn er aanwijzingen, dat Soedan, Zuid-Jemen, Saoudi-Arabië en Egypte overwegen hun eenheden in de "vredesmacht" uit Libanon terug te trekken, en dat al gedeeltelijk hebben gedaan maar ook maakt de huidige onenigheid binnen de Arabische wereld over het Egyptische vredesinitiatief een verlenging van het mandaat van het "vredesleger" door de Arabische liga op zijn minst onzeker. Mocht een dergelijke verlenging uiblijven, dan zou een bilateraal akkoord tussen de Libanese en Syrische regering de toekomstige legering van Syrische eenheden in Libanon wèl kunnen veiligstellen, maar tevens de positie van de regering Assad verder bemoeilijken, zowel in binnenlands-economisch opzicht als in militair-strategische zin t.o.v. Israël.

3. Hoorn van Afrika/Zuidelijk Rode Zee-gebied.

Sinds eind november is de Sovjet militaire hulpverlening aan Ethiopië aanzienlijk geïntensiveerd. Volgens Amerikaanse bronnen zijn vanaf 28 nov. tot medio jan. door de SU 49 transportvluchten naar Ethiopië uitgevoerd (37 vracht- en 12 passagiersvluchten). Hierbij zou gebruik gemaakt zijn van AN-12/CUB, AN-22/COCK, IL-62/CLASSIC en IL-118/COOT transportvliegtuigen en van verschillende vliegroutes.

Een deel van de vluchten ging rechtstreeks naar Addis Abeba; daarnaast werd veelvuldig een tussenstop gemaakt in Aden (mede om politieke moeilijkheden te voorkomen met die Arabische, pro-Somalische landen wier luchtruim moest worden gepasseerd, zoals Pakistan).

Naast deze luchtbrug is er ook sprake van omvangrijke leveranties van militair materieel per schip. Tussen 1 september en 17 december kwamen 37 vrachtschepen in Assab aan, met een lading bestaande uit grote hoeveelheden militair materieel waaronder tanks, lichte gepantserde voertuigen, artillerie, radarinstallaties en gevechtsvliegtuigen (MIG-21).

In december leverden 8 Sovjet vrachtschepen 28.000 ton lading af(m.n. transportmiddelen). Ook een Alligator landingsschip is bij de hulp-verlening ingeschakeld:

het laadde half december munitie en uitrusting te Aden voor aflevering in Assab. Een aantal(6) AN-12/CUB transportvliegtuigen is mogelijk ingezet voor binnenlandse vluchten. In het kader van de Sovjet militaire hulpverlening aan Ethiopië is ook het aantal Sovjet adviseurs dat steun verleent aan de strijdkrachten opgevoerd; naast minimaal 2.000(een aantal dat mogelijk in de nabije toekomst verder wordt opgevoerd)Cubanen, 2.000 Zuid-Jemenieten en 200 Oost-Duitsers zijn 1.000 à 1.200 Sovjets in Ethiopië actief.

Sinds de uitwijzing van de Sovjets uit Somalië(half november) is niet alleen de Sovjet militaire hulp uitgebreid, maar ook het SOVINDRON versterkt.

Bestaan het SOVINDRON normaliter uit ongeveer 18 schepen, eind december was dit aantal opgelopen tot 27(waarbij de versterking van de amphibische capaciteit opvallend was). Eind december/januari werden een aantal (waarschijnlijk zeven) van deze eenheden naar het gebied tussen Massawa en Djibouti verplaatst. Begin januari werd het waarschijnlijk geacht, dat enige (mogelijk 3) Sovjet schepen zich in of bij de haven van Massawa ophouden. Deze presentie zou later zelfs nog verder in betekenis zijn toegenomen. Volgens sommige berichten zouden bovengenoemde eenheden eind december en januari posities, die door de Eritrese troepen bezet werden gehouden, hebben beschoten(naar verluidt om de landing van troepen uit Assab afkomstig en de inscheeping van gewonden te beschermen. (B-3)(W,R,GR,G)

Commentaar : De intensivering van de Sovjet wapenhulp aan Ethiopië en de Cubaanse betrokkenheid bij de strijd in de "Hoorn" staat in rechtstreeks verband met het(in reactie op de sterk in betekenis toegenomen

Sovjet-Ethiopische politiek-militaire betrekkingen genomen) besluit van de Somalische regering (half november) de voorheen zeer nauwe relaties met het Kremlin (en Cuba) drastisch te herzien. De Sovjet steun (waar de overige WP-landen zich steeds meer bij aansluiten) is er primair op gericht haar invloed in Ethiopië te consolideren en verder terreinverlies in de "Hoorn van Afrika" te voorkomen.

Daarnaast kan d.m.v. zeer omvangrijke wapenleveranties aan het Mengistu-regime de basis worden gelegd voor een succesvol Ethiopisch tegenoffensief tegen de in de Ogaden opererende Somalische troepen.

Hierdoor zou tevens de positie van het huidige Somalische bewind worden ondergraven en de kansen op een voor de Sovjets gunstige machtswisseling aldaar mogelijk toenemen. In het licht van het feit, dat het vredesinitiatief van Sadat de betrokkenheid van de SU bij het voorheen door de Amerikaanse diplomatie beheerste Midden-Oosten-overleg voorlopig in directe zin verder heeft doen afnemen, onderstreept de Sovjet hulp aan Ethiopië bovendien de wil van het Kremlin nieuw prestigieuze invloedsverlies t.o.v. de gematigde Arabische (en pro-Somalische) staten (als Egypte, Soedan, Saudi-Arabië en Iran) te vermijden.

In dit verband is het van belang vast te stellen, dat Egypte een groot aantal (mogelijk 300) tanks van Sovjet makelij aan Somalië zou hebben geleverd (en mogelijk 10 Fishbed/MIG-21 gevechtsvliegtuigen).

Ook Iran lijkt bereid te zijn de militaire steun aan Somalië uit te breiden. Iran zou reeds een klein aantal militaire adviseurs naar Somalië hebben gezonden.

De Arabische verdeeldheid, die zich met betrekking tot het Midden-Oosten-overleg heeft gemanifesteerd, kan echter ook in de "Hoorn" worden gesignaleerd.

Immers, terwijl Ethiopië zich gesteund weet door Zuid-Jemen en (in iets mindere mate) Libië, kan Somalië rekenen op de politiek-militaire steun van zowel de gematigde Arabische staten als van Syrië en Irak.

In het (tegen de gematigde Arabische staten gericht) Sovjet "tegenoffensief" passen ook de opgevoerde Sovjet wapenleveranties aan Algerije, Irak, Libië en Syrië en de totdusver, voorzover bekend, nog niet met succes bekroonde pogingen van de SU om Zuid-Jemen ertoe te bewegen het SOVINDRON (in ruil voor een uitbreiding van de Sovjet militaire en economische hulp aan dat land) faciliteiten te verlenen. Het is echter niet uitgesloten, dat de recente wapenleveranties aan Zuid-Jemen (die deels de levering aan Ethiopië van militair materiaal uit Zuid-Jemenitische voorraden moeten compenseren) toch verbonden zijn met een Jemenitische verlening van bovengenoemde faciliteiten.

Inzake de (ongekend omvangrijke) presentie in het Rode Zee-gebied, welke er waarschijnlijk op gericht is de per schip plaatsvindende Sovjet wapenleveranties te beschermen en de Sovjets tevens in staat stelt het scheepvaartverkeer door de Rode Zee (en Babel Mandeb) te controleren, kan nog worden opgemerkt, dat deze mede zou kunnen worden ingeschakeld bij een- bij verdere successen van de Eritrese bevrijdingsorganisaties mogelijk noodzakelijke- evacuatie van buitenlandse (Cubaanse en Sovjet) adviseurs uit het ernstig bedreigde Massawa.

Samenvattend kan worden gesteld, dat de omvangrijke Sovjet militaire hulp aan Ethiopië primair gemotiveerd is door de koerswijziging in het Somalische regeringsbeleid en door de in december/januari voor het Ethiopische bewind steeds ernstiger wordende militaire situatie in met name Eritrea.

Momenteel moet met name de toestand in de Eritrese steden Massawa en Asmara het bewind van Mengistu Mariam de meeste reden tot zorg geven. De militaire situatie in de Ogaden lijkt zich min of meer gestabiliseerd te hebben. Op de lange(re) termijn kunnen echter ook de ontwikkelingen in Djibouti, waar de politiek-ethnische tegenstellingen zich de afgelopen maanden (ten nadele van de min of meer met Ethiopië verbonden Afar's) hebben toegespitst, negatieve gevolgen (van politieke, militaire en economische aard) voor de Ethiopische regering gaan krijgen. Dit zal vooral het geval zijn wanneer de op Somalië georiënteerde Issas hun dominerende invloed in de pas onlangs onafhankelijk geworden republiek zouden weten te consolideren.

4. Angola

ein

In december is in Luanda het eerste congres van de regerende MPLA gehouden sinds Angola in 1975 onafhankelijk werd. Het congres, dat onder meer besloot dat de MPLA als voorhoede-partij op Marxistisch-Leninistische grondslag de opbouw van een socialistische maatschappij zou gaan nastreven, werd o.a. bijgewoond door een Cubaanse en een Sovjet delegatie o.l.v. respectievelijk de Cubaanse Minister van Defensie Raul Castro en het Politbureau-lid Kirilenko. Officieel heet de MPLA nu MPLA-arbeiderspartij (MPLA-PT). In dezelfde maand heeft ook de 1^e plv. Minister van defensie van de SU Sokolov, die verantwoordelijk is voor de betrekkingen met het buitenland op militair gebied, Angola bezocht. Sokolov heeft onder meer besprekingen gevoerd met president Neto. (B-3) (W,R,G)

Commentaar : Voornoemde bezoeken van Cubaanse en Sovjet delegaties onderstrepen het grote belang dat door de regeringen van beide landen wordt gehecht aan nauwe, politieke en militaire betrekkingen met Angola. In dit verband kan tevens gewe-zen worden op het feit, dat Cuba heeft ingestemd het aantal civiele adviseurs en technici (meestal reservisten) in Angola opnieuw uit te breiden. De Cubaanse presentie in Angola wordt momenteel op 23.000 man geschat (19.000 militairen en 4.000 civiele adviseurs/technici). Daarnaast is het niet uitgesloten, dat tijdens het overleg tussen Sokolov en de Angolese leiders afspraken zijn gemaakt over nieuwe Sovjet wapenleveranties aan Angola. In november werden naast een aanzienlijk aantal trucks, ook 6 MI-8/HIP helicopters en 1 POLNOCNY geleverd. Hieraan kan nog worden toegevoegd, dat Polen een belangrijke rol lijkt te zullen gaan spelen bij de opleiding van militair personeel uit Angola, waarbij het vooral om luchtmacht personeel zou gaan (de Poolse ambassadeur in Luanda, Paszkowski, is een generaal van de Poolse luchtmacht). Mogelijk is in het overleg tussen Sokolov en president Neto

ook de situatie in de Hoorn van Afrika ter sprake gekomen en de rol die Angola in het kader van een alternatieve vliegroute naar Addis Ababa zou kunnen spelen bij de grootscheepse militaire hulpverlening van de SU aan Ethiopië.

Mogelijk indicatief voor hoe de verhoudingen in dit deel van Afrika (met name met het oog op de positie van Zaïre in de toekomst) zich verder zullen ontwikkelen, is een uitspraak van de plv. voorzitter van het Militair Comité van de Congolese Arbeiderspartij Kol D. Sassou-Nguesso, interessant. In Luanda verklaarde hij t.g.v. het MPLA-congres dat "MPLA's transformation into a Marxist-Leninist party is another confirmation of the fact that revolutionary processes in Africa continue successfully developing", en dat hij ervan overtuigd is dat "the ideas of scientific socialism will be further disseminated in Africa".

DEEL III : VERRE-OOSTEN

fidentieel

1. Chinaa. Pogingen om de relaties met NSWP-landen te verbeteren

Enkele NSWP-landen hebben recentelijk pogingen van Chinese zijde afgewezen om de relaties op staatsniveau te verbeteren. De afgelopen herfst werden Oosteuropese diplomaten in Peking nog al eens benaderd met het verzoek de relaties te verbeteren, maar Polen, Hongarije, Tsjechoslowakije, de DDR en Bulgarije gingen niet op deze pogingen in.

Peking koestert zeker geen illusies dat de t.o.v. Moskou loyale Oosteuropese bondgenoten een politiek zoals die van Roemenië, Joegoslavië of Albanië ook maar zouden kunnen overwegen. De veronderstelling ligt daarom voor de hand dat Peking op deze wijze getracht heeft voor de SU wat moeilijkheden te scheppen. Gedurende de laatste maanden besteedden de Chinese media speciale aandacht aan de toegenomen activiteiten in Oost-Europa, van de tekenen welke op meningsverschillen binnen CEMA wezen en aan de contacten van NSWP-landen met het Westen inclusief President Carter's bezoek aan Polen eind december 1977. E.e.a. werd in enkele Chinese bladen begeleid door het opnieuw opnemen van anti-Sovjet cartoons in een Oosteuropese context.

De SU reageert hierop in "Pravda" van 13 dec '77 met een artikel waarin zinsneden uit het Poolse blad "Ideologie en Politiek" waren opgenomen, daarmee trachtend de solidariteit van de NSWP-landen met Moskou tegenover China te demonstreren. Aan te nemen valt dat de benaderde NSWP-landen uit zichzelf al de nodige terughoudendheid m.b.t. deze Chinese initiatieven hebben betracht, Moskou's hyper-gevoeligheid inzake China kennende.

(B-3) (R) (W)

GEHEIM

confidentieel

b. Plv. CGS Yang Cheng-wu nu tevens Cdt. van het MD Fuchou

De plv.CGS van het Chinese Volksbevrijdingsleger, Gen. Yang Cheng-wu is benoemd tot Commandant van het Militaire District Fuchou. Dit MD ligt tegenover Taiwan. Deze functie in het MD Fuchou was al geruime tijd vacant.

(B-2) (W) (Gr.)

Commentaar : Met nadruk dient gesteld te worden dat het hier voorzover bekend hoogstwaarschijnlijk niet gaat om een overplaatsing van de ene functie naar een andere. Yang Cheng-wu wordt in de Chinese pers nog steeds als plv. CGS genoemd. Vermeld kan worden dat het bezoek van een Chinese Militaire delegatie in sept. aan Frankrijk onder zijn leiding stond.

instgeheim

c. Mogelijke geste van de SU

In dec '77 is de Bevelhebber van het Sovjet Militaire District Centraal-Azië (Alma Ata) Lrgen. Lyashchenko, overgeplaatst naar het Sovjet ministerie van defensie waar hij nu tot de groep van Inspecteur-Generaals behoort. Dit MD werd in 1969 als uitvloeisel van de Sino-Sovjet grensgeschillen welke toen plaatsvonden, gecreëerd Blijkens de "Rode Ster" van 29 dec is Kolgen. Lushev nu tot Cdt. van het MD Centraal-Azië benoemd. Zijn vorige functie was Cdt. van het MD Volga, dat geacht kan worden van minder belang te zijn dan het commando over het aan de Chinese provincie Sinkiang grenzende MD Centraal-Azië. Lrgen. Lyashchenko is sinds het 24e partijcongres (1971) lid van het Centraal Comité en hij is tevens lid van de Opperste Sovjet Kolgen. Lushev bekleedt geen functies in partijpolitieke organen.

(B-3) (W) (R)

Commentaar : De vervanging van de blijkens zijn CC-lidmaatschap ook in politiek opzicht ervaren Lrgen. Lyashchenko is waarschijnlijk een

routine zaak. Niettemin kan de benoeming van een politiek onervaren en naar Sovjet begrippen betrekkelijk jonge generaal als een hint (zij het een zwakke) in de richting van Peking worden uitgelegd dat Moskou de kans op escalatie van de grensincidenten langs de Sino-Sovjet grens wat haar betreft voorlopig gering acht.

istgeheim

2. Vietnam/SU

a. De recensie van een nieuw boek van de Vietnamese Mindef, Lrgen. Vo Nhien Giap in de "Rode Ster"

In het najaar van 1977 verscheen een nieuw boek van de Vietnamese vice-premier, tevens minister van defensie onder de titel "De bewapening van de Revolutionaire Massa's en de Opbouw van het Volksleger". Een recensie hiervan in "Rode Ster" van 14 dec. 1977 werpt niet alleen het bekende licht op de Marxistisch -Leninistische (totaal strategische) beschouwingswijze over de aard van oorlogen, de relevantie daarvoor van een internationale context welke zich voortdurend wijzigt, en de wisselende vormen van oorlogvoering in samenhang met de beoordeling van de twee eerstgenoemde factoren. Opmerkelijk in dit verband is echter ook dat Giap stelt dat uiteindelijk een volledig conventioneel offensief nodig was om uiteindelijk in 1975 de val van het vroegere Zuidvietnamese regime te bewerkstelligen, een stelling welke in deze Sovjet recensie onverkort wordt overgenomen, hetgeen in het licht van de Sovjet materiële en adviserende steun aan Hanoi geen verbazing behoeft te wekken. Datzelfde geldt ook voor het feit dat de Chinese steun aan het toenmalige Noord-Vietnam in deze recensie onvermeld blijft.

Actualiteitswaarde heeft deze recensie in zoverre dat de huidige banden tussen de SU en Vietnam en hun strijdkrachten duidelijk vermeld worden. In dat verband wordt wellicht mede enige verdere achtergrond verschaft inzake

de pro-Vietnamese opstelling van de SU in het conflict tussen Vietnam en Kambodja. Voor een goed begrip zij nog opgemerkt dat, hoewel Lrgen. Giap in 1977 ook China bezocht, hij in 1976 en 1977 bezoeken bracht aan de SU en enkele andere socialistische en niet- gebonden landen. In deze jaren vond ook met Cuba een uitwisseling van militaire delegaties plaats. Nog in okt. 1977 bracht een Sovjet delegatie o.l.v. het Hoofd van het politieke Hoofddirectoraat van de Sovjet strijdkrachten, Lrgen. Yepishev, een bezoek aan Vietnam.

Hieronder volgen enkele mogelijk interessante passages uit de Sovjet recensie van Lrgen. Giap's nieuwe boek. "In deze (Vietnamese) oorlog werd ook de vraag beslist of het imperialisme in onze tijd, met een nieuwe krachtsverhouding in de Wereldarena, ongestraft zijn wil kan opleggen aan de volkeren van de voormalige koloniën. Daarom worden de lessen van de Vietnamese oorlog en de gevechtservaring van het Vietnamese volksleger tegenwoordig in de hele wereld bestudeerd, en vooral in die landen die kortelings hun onafhankelijkheid hebben verworven of nog vechten voor hun vrijheid". Even verder wordt gesteld dat de problemen van de gewapende strijd en de militaire opbouw die de communistische partij van Vietnam gedurende de laatste vijftig jaar heeft overwonnen, uitvoerig belicht en theoretisch verklaard zijn. Deze problemen werden opgelost op basis van een scheppende toepassing van de Marxistisch-Leninistische leer over oorlog en leger, gecombineerd met de oude tradities en de ervaring van de Vietnamese natie, die vele malen moest opstaan tegen buitenlandse veroveraars.

"De opmerkelijke overwinningen, die het volk van Vietnam in deze strijd heeft behaald - schrijft de auteur - zijn onlosmakelijk verbonden met de geboorte van de Vietnamese arbeidersklasse, met de organiserende en dirigerende activiteit van onze partij en president Ho Tsji Min en met de

omstandigheden van de nieuwe historische epoche, die werd geopend door de Grote Socialistische Oktoberrevolutie"......

Terugblikkend op de historie wordt o.m. gesteld: "33 jaar geleden - op 22 dec.1944 - werd de eerste eenheid van het reguliere Vietnamese volksleger opgericht, Voor het eerst in de geschiedenis van ons land -benadrukte het boek - zijn er werkelijk revolutionaire volksstrijdkrachten geboren, is er een leger van een nieuw type geboren.....

In aug.1945 was het Vietnamese volksleger de drijvende kracht van het opgestane volk.

Daarop steunend, en gebruik makend van de gunstige omstandigheden, die werden gecreëerd door de overwinning van de Sovjet-Unie op het fascistische Duitsland en het militairistische Japan, verwierf het Vietnamese volk vrijheid en onafhankelijkheid"......

M.b.t. de jongste geschiedenis wordt o.a. gezegd:

"De VS zetten het modernste materieel en bewapening in, met uitzondering slechts van het kernwapen. Het lukte de interventen en hun huurlingen echter niet dit heldhaftige volk en zijn illustere strijdkrachten te breken. Met hulp van broederlanden van het socialisme werden de plannen om een luchtoorlog tegen Noord-Vietnam te organiseren verijdeld.....

De Patriotten van Zuid-Vietnam brachten de vijand tot staan en begonnen hem vervolgens vernietigende klappen toe te brengen. Daarbij was het reguliere leger de hoofdmacht, die operaties op grote schaal aan de belangrijkste fronten kon uitvoeren. Zij vernietigde de vijandelijke troepen, en vooral zijn mobiele eenheden, die de basis van zijn gevechtskracht vormden. Het optreden van het reguliere Bevrijdingsleger van Zuid-Vietnam creëerde de noodzakelijke voorwaarden voor de ontwikkeling van de partizanenbeweging in het achtergebied van de vijand".

Ter adstructie wordt een uitspraak van Brezhnev op het 25^e congres van de CPSU in febr. '76 aangehaald: "Hier mislukte de sinds de Tweede Wereldoorlog omvangrijke poging van het imperialisme om gewapenderhand af te rekenen met een socialistische staat en de nationale bevrijdingsrevolutie te onderdrukken. Het heroïsme en de zelfopoffering van het Vietnamese volk verbonden met de vastberaden steun van de landen van het socialisme en de progressieve openbare mening in de wereld, bleken sterker dan de legers van de interventen en hun handlangers"

Voor de huidige positie van Vietnam lijken de volgende passages illustratief:

"Momenteel staat het Vietnamese Volksleger stevig op de bres voor de revolutionaire verworvenheden van zijn volk. Onze infanterie, luchtmacht, vloot, artillerie, luchtverdediging, tank- en genietroepen, verbindingstroepen, transporttroepen en andere wapens en dienstvakken zijn tegenwoordig uitgerust met moderne bewapening en materieel" schrijft Generaal Giap. Het Vietnamese Volksleger heeft zulke opmerkelijke kwaliteiten gekregen, benadrukt hij, als " een onbegrensde toewijding aan de revolutionaire zaak van partij en volk en een waarlijk proletarisch internationalisme".

In het laatste hoofdstuk van het boek worden zaken behandeld als een verdere versterking van de defensiekracht van het socialistische Vietnam, verbetering van de gevechts- en politieke opleiding van de militairen en verhoging van hun gevechtsgereedheid en discipline. "De Sovjet mensen hebben met aandacht het verloop van de strijd van hun Vietnamese broeders gevolgd. Al deze jaren was het verdriet van Vietnam ook ons verdriet - en zijn vreugde ook onze vreugde. Het volk van het land van Lenin

heeft de opmerkelijke overwinning van Vietnam enthousiast begroet. Onze harten staan ook vandaag aan hun kant. De vriendschap en de samenwerking tussen de volken en de legers van de USSR en de SRV worden steeds sterker en steeds verder ontwikkeld".